
This is the **published version** of the master thesis:

Tria Albert, Gemma; Moreno Colom, Sara. *L'atenció a la violència masclista a Catalunya : trajectòries institucionals de les dones des d'una perspectiva interseccional*. (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Política Social, Treball i Benestar). 60 pàg.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/336853>

under the terms of the license.

**FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTIQUES I DE SOCIOLOGIA
MÀSTER OFICIAL EN POLÍTICA SOCIAL, TREBALL I BENESTAR**

CURS 2025 - 2026

L'atenció a la violència masclista a Catalunya: Trajectòries institucionals de les dones des d'una perspectiva interseccional

AUTORA: Gemma Tria Albert

TUTORA: Sara Moreno Colom

AVALUADORA: Mireia Bolívar Planas

**Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Agost del 2026**

AGRAÏMENTS

Estic profundament agraïda a les quatre dones que han confiat en mi per explicar-me els moments més durs de la seva vida. Gràcies per la vostra generositat.

Al Tomás, als meus pares i als meus millors amics, pel suport i els ànims donats durant tot el procés.

A la meva àvia Mercè, per fer-me creure que tot és possible.

A la Sara Moreno, per l'acompanyament, per la paciència de guiar-me fins al final i per tot el que m'ha ensenyat.

Índex

1.	Introducció	5
2.	Marc teòric	6
2.1	Debats sobre els eixos de desigualtat	6
2.2	Debats sobre interseccionalitat en les polítiques públiques	10
3.	Estratègia metodològica	11
3.1	Model d'anàlisi	11
3.1.1	Objectius i preguntes de recerca	11
3.1.2	Dimensionalització i operativització dels conceptes	12
3.2	Metodologia	13
3.2.1	Disseny de la investigació	13
3.2.2	Fase quantitativa	14
3.2.3	Fase qualitativa	15
4.	Anàlisi	17
4.1	Anàlisi quantitativa	17
4.1.1	Ús global dels recursos	17
4.1.2	Ús dels recursos per perfils interseccionals	18
4.1.3	La denúncia i els motius per no denunciar	19
4.2	Anàlisi qualitativa	21
4.2.1	Dimensió pràctica	21
4.2.2	Dimensió simbòlica	30
5.	Conclusions	35
5.1	Principals troballes i resposta a les preguntes de recerca	35

5.2 Recomanacions	37
Bibliografia	39
ANNEX 1. Operativització de les variables quantitatives	43
ANNEX 2. Construcció dels perfils interseccionals	46
ANNEX 3. Esquema de codificació d'entrevistes i taules de distribució dels codis	53
ANNEX 4. Fitxa de les entrevistes	58

1. Introducció

“En el caso de las violencias contra las mujeres, nunca hubo tantas leyes de protección a las mujeres, nunca hubo tanta capacidad de denuncia. Leyes, políticas públicas, instituciones. Pero la violencia letal contra las mujeres en lugar de disminuir, aumenta” (Segato, 2016:184).

La reflexió de Segato assenyala una tensió central de les polítiques contra la violència masclista: l'expansió de lleis, protocols i serveis no implica una disminució de la violència ni en garanteix una resposta efectiva. En el cas espanyol, aquest desplegament es concreta en la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, que estableix el dret a una atenció integral i preveu la coordinació dels serveis socials amb els cossos de seguretat, els òrgans judicials, els serveis sanitaris i els serveis d'assistència jurídica (Llei orgànica 1/2004, art. 19). A Catalunya, pren forma en la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, posteriorment modificada per la Llei 17/2020, de 22 de desembre. La normativa catalana amplia la definició de les violències masclistes (incloent-hi formes físiques, psicològiques, sexuals i econòmiques, i diferents àmbits de producció —la parella, la família, el treball o l'espai sociocomunitari), i estableix la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral (XARI) com a conjunt de serveis especialitzats d'atenció a les dones en situacions de violència masclista (Llei 5/2008; Llei 17/2020).

Aquest conjunt normatiu es basa en un paradigma d'atenció integral: la violència masclista genera necessitats múltiples i simultànies —informació i assessorament, allotjament, recuperació de la salut física i psicològica, formació i inserció laboral— que la XARI preveu atendre de manera coordinada i continuada. Aquest marc normatiu incorpora, a més, la interseccionalitat com a principi d'intervenció (Departament d'Igualtat i Feminismes, 2024). La llei la defineix (art. 3.k) com la concurrència de la violència masclista amb altres eixos de discriminació —l'origen, l'ètnia, la situació administrativa, l'edat, la classe social, la diversitat funcional o psíquica, les addiccions o la diversitat sexual i de gènere, entre d'altres— que fa que aquesta violència impacti de manera agreujada i diferenciada, i estableix que aquesta interacció s'ha de tenir en compte a l'hora d'intervenir-hi.

Malgrat aquest desplegament normatiu i institucional, la violència masclista continua tenint una elevada prevalença. Segons l'Enquesta sobre les violències masclistes a Catalunya 2021, el 79,3% de les dones residents a Catalunya havia patit alguna forma de violència masclista al llarg de la vida, mentre que el 26,2% n'havia patit durant el 2021 (Departament d'Interior, 2021). La mateixa

enquesta mostra que només el 18,4% de les dones que consideraven que el fet més greu patit durant el 2021 constituïa un delictes el van denunciar (Departament d'Interior, 2021). En la submostra analitzada en aquest treball, formada per 2.846 dones que havien patit violència de parella o exparella i que reportaven un impacte psicològic alt, cap dels recursos institucionals analitzats era utilitzat per més d'un terç de les dones. Aquestes dades permeten dimensionar la magnitud del fenomen, però no diuen res sobre com les dones combinen els diferents recursos, en quin ordre hi accedeixen ni com es desenvolupa el seu recorregut institucional.

Aquest treball se centra en la violència exercida per la parella o exparella, l'àmbit on es concentra la majoria de les consultes ateses pels serveis del circuit —el 81,93% de les consultes rebudes pel telèfon d'atenció l'any 2024 corresponien a aquest àmbit (Institut Català de les Dones, 2025).

L'anàlisi pretén observar la trajectòria institucional de les dones: l'itinerari que fan pels serveis en resposta a les necessitats que la violència els planteja —els recursos que activen, l'ordre en què hi passen i el procés que en resulta fins a arribar, o no, a una resolució. Es pregunta, doncs: com es concreta l'abordatge interseccional en les trajectòries institucionals de les dones que han patit violència de parella o exparella?

2. Marc teòric

2.1 Debats sobre els eixos de desigualtat

La literatura sobre violència masclista i intervenció institucional ha mostrat com diversos eixos de desigualtat condicionen les necessitats de les dones i la seva relació amb els serveis. Aquests factors influeixen tant en la manera com les dones entren, circulen i són ateses dins del sistema com en el grau en què les seves trajectòries s'ajusten —o no— al funcionament dels serveis.

El desajust entre el disseny operatiu dels i la diversitat de trajectòries es tradueix, sovint, en una representació implícita de qui és una víctima "legítima" i quina trajectòria es considera adequada (MacDowell, 2013; Martín Martín et al., 2024; Domandžič et al., 2024; Otero-García et al., 2024). MacDowell (2013) mostra que les dones que més fàcilment encaixen en aquesta figura —blanques, de classe mitjana i amb trajectòries que responen a l'estereotip de víctima passiva i dependent— tenen més probabilitats de ser percebudes com a víctimes creïbles i d'accedir i sostenir la protecció institucional. Quan aquesta representació es tradueix en protocols i criteris d'accés homogenis, no és el servei qui s'adapta a la dona, sinó la dona qui s'ha d'ajustar al servei. Per a les dones que

acumulen diversos factors de desigualtat, aquesta lògica pot arribar a deixar-les sense cap recurs efectivament disponible (Martín Martín et al., 2024).

El cicle vital

El cicle vital fa referència a l'etapa de vida en què es troba la dona —jove, adulta o gran— i constitueix un factor rellevant perquè els dispositius d'atenció tendeixen a dissenyar-se assumint un perfil concret de dona adulta, fet que deixa tant les joves com les grans més exposades a no encaixar-hi.

Otero-García et al. (2024) mostren que els recursos solen dissenyar-se pensant en un perfil de dona amb convivència estable i fills, fet que fa que les experiències de les més joves resultin menys identificables, tant per a elles mateixes com per als serveis. S'hi afegeixen el desconeixement dels recursos, la dependència econòmica o familiar i la por que acudir-hi impliqui exposar-se a la reacció de la família. Els serveis, amb llenguatges, horaris, protocols i espais pensats per a dones adultes, no disposen d'eines per pal·liar aquestes dificultats. Per això, les autores sostenen que millorar l'accessibilitat no consisteix només a ampliar els recursos, sinó a redissenyar-los perquè siguin compatibles amb les formes de vida de les dones joves. Un patró similar afecta l'altre extrem del cicle vital: Mosteiro et al. (2024) mostren que les dones grans que han viscut dècades de control en la relació tendeixen a normalitzar-lo, i que els serveis, tot i identificar-les com a col·lectiu vulnerable, no adapten el protocol a barreres pròpies de la seva etapa vital.

Als dos extrems del cicle vital, el dèficit de reconeixement i la manca de resposta institucional es reforcen mútuament: els serveis, pensats per a un perfil adult, no reconeixen les experiències de les dones joves ni de les grans ni han desenvolupat protocols per corregir aquesta manca d'ajust.

Les responsabilitats de cura

Tenir criatures a càrrec, persones dependents o una elevada càrrega de treball domèstic també condiciona la relació que les dones tenen amb els recursos. Bona part dels circuits institucionals pressuposen que les usuàries tenen disponibilitat, mobilitat i autonomia, de manera que les responsabilitats quotidianes de cura dificulten tant l'accés als serveis com la continuïtat dels itineraris institucionals (Larrauri, 2009; García-Quinto et al., 2021): les dones amb criatures petites o sense xarxes de suport sovint han de triar entre sostenir el procés d'atenció i garantir la cura quotidiana, una dificultat que s'intensifica quan la intervenció està fragmentada i les obliga a circular entre dispositius sense suport específic per a la conciliació.

La presència de criatures pot actuar alhora com a motiu per buscar ajuda i com a barrera per fer-ho: moltes dones hi recorren quan perceben que la violència posa en risc els fills o filles, però la mateixa responsabilitat de protegir-los pot dificultar la demanda d'ajuda —per por de no poder sostenir econòmicament la criança després de la separació, a deixar els fills "sense pare", a una escalada de la violència, o a desencadenar la intervenció dels serveis de protecció a la infància (Robinson et al., 2020). Aquesta por no és infundada: certes polítiques de protecció infantil, en definir de manera automàtica l'exposició dels infants a la violència de parella com una forma de maltractament, acaben responsabilitzant la mare per no haver-los protegit prou en lloc de centrar la intervenció en l'home que exerceix la violència, fins al punt de convertir-la en objecte de supervisió o amenaces de retirada de la custòdia, en comptes de reforçar-ne la seguretat (Nixon et al., 2007).

Fins i tot quan les dones accedeixen als serveis, els infants hi ocupen una posició secundària: els recursos especialitzats, pensats per a dones adultes, rarament disposen de professionals o programes propis per a criatures i adolescents, cosa que deixa la responsabilitat de sostenir alhora la mateixa recuperació i la dels fills sobre les mares (Reif et al., 2020).

La classe social

Les condicions materials de les dones condicionen tant les possibilitats de sortir de la violència com les de sostenir les trajectòries institucionals subsegüents. La manca d'ingressos, d'habitatge o de xarxes de suport actuen com una amenaça constant al llarg de tot el recorregut posterior a la sortida —el manteniment de la denúncia, la continuïtat del procés, la mateixa separació sostinguda (Rivas Rivero et al., 2017). Moltes dones, a més d'altres violències, també viuen violència econòmica, que pot generar o intensificar la dependència mitjançant conductes com impedir l'accés a la feina, assetjar-la al lloc de treball o controlar unilateralment les despeses i les decisions financeres (Stylianou et al., 2013); la precarietat, per tant, no sempre és una condició prèvia a la relació, sinó que també pot ser produïda o reforçada per aquesta.

Aquesta precarietat xoca, alhora, amb el disseny mateix dels dispositius d'atenció, que funcionen com a circuits separats: els recursos d'atenció en violències masclistes pressuposen una estabilitat residencial mínima per intervenir-hi, mentre que els d'exclusió residencial no incorporen la violència masclista com a eix central de la seva intervenció (Martín Martín et al., 2024). Les dones amb trajectòries marcades simultàniament per totes dues problemàtiques queden atrapades entre dos sistemes, amb més dificultats tant per accedir als recursos com per mantenir-s'hi; a més, criteris

d'exclusió com el consum actiu de substàncies o un problema de salut mental sense tractament — sovint conseqüència directa de les violències masclistes— acaben deixant fora les dones en situacions de vulnerabilitat més extrema (Martín Martín et al., 2024). A aquesta fragmentació s'hi suma la rigidesa de cada servei: les opcions ofertes responen més a la disponibilitat de recursos i a la missió de l'organització que a les circumstàncies de cada dona, mentre que quan els serveis s'adapten als objectius que la mateixa dona es marca, això es tradueix en un major sentit d'empoderament, fins i tot un cop controlada l'estabilitat econòmica i el suport social de què disposa (Goodman et al., 2016).

L'origen i la racialització

Crenshaw (1991) ja va advertir que, quan les polítiques feministes es construeixen a partir d'una idea implícitament blanca de "dona" i les polítiques antiracistes parteixen d'un subjecte implícitament masculí, les dones racialitzades queden als marges de tots dos marcs, amb efectes directes en la manera com les institucions interpreten la violència i en les possibilitats d'accedir a la protecció.

Aquest eix agrupa dues barreres de naturalesa diferent: la que deriva de la situació administrativa, i la que deriva de la racialització en si mateixa, amb independència del país de naixement o de la situació legal de la dona. Pel que fa a la primera, molts agressors utilitzen la situació administrativa de les dones com a instrument de control, amenaçant-les de denunciar-les o retirar-los el suport per obtenir la residència; el resultat és que moltes dones poden acabar associant l'ús dels serveis a un risc de la seva permanència al país (Erez et al., 2009; Naredo Molero et al., 2015). Pel que fa a la segona, i amb independència de la situació administrativa, la lectura de la violència en clau «cultural» fa que alguns professionals ni tan sols preguntin per la violència que pateixen les dones racialitzades, donant-la per un assumpte intern de la seva comunitat; i fa que, quan es detecta, s'expliqui per la cultura de la dona en lloc de tractar-se com el que és —violència masclista amb un agressor responsable—, reduint així la probabilitat que s'hi intervingui (Burman et al., 2004). Aquest tipus de barreres es reflecteixen també en els protocols escrits: a Madrid, per exemple, el protocol d'atenció sanitària a víctimes de violència sexual exigia haver denunciat prèviament per rebre atenció mèdica, a diferència de la majoria dels protocols autonòmics; per a una dona en situació irregular, per a qui precisament la policia és la principal font de por, aquest requisit pot suposar quedar-se sense atenció després d'una agressió (Naredo Molero et al., 2015).

2.2 Debats sobre interseccionalitat en les polítiques públiques

La literatura sobre interseccionalitat en les polítiques públiques mostra per què, fins i tot quan les polítiques la reconeixen formalment com a principi, aquest reconeixement es tradueix amb dificultat en la pràctica institucional (Coll Planas & Solà Morales, 2019; Soler Campins et al., 2022; Coll Planas et al., 2021). Bona part d'aquesta literatura s'ha centrat a analitzar per què les institucions tenen dificultats per donar resposta a trajectòries travessades simultàniament per diferents eixos de desigualtat i com aquesta dificultat es pot rastrejar fins a la manera mateixa com es pensen aquests eixos en el disseny de les polítiques.

Una de les crítiques més recurrents és la persistència d'una organització monofocal de les polítiques públiques: el gènere es tracta en uns serveis, l'origen en uns altres, la discapacitat o la pobresa en uns altres, un model que falla quan les experiències no es poden explicar a partir d'un únic eix (Coll Planas & Solà Morales, 2019; Soler Campins et al., 2022). Fins i tot quan s'intenta corregir amb la noció de "discriminació múltiple" —reconeixent que una mateixa persona pot patir diverses desigualtats alhora—, sovint es continua pensant cada eix com una peça separada que s'hi afegeix, en lloc d'atendre com s'articulen conjuntament (Coll Planas & Solà Morales, 2019; Rodó-Zárate i Jorba, 2022).

Aquesta manera d'imaginar la interseccionalitat genera dos problemes: tendeix a reïficar les categories, i confon les posicions socials amb els efectes de desigualtat que se'n deriven. Per evitar-ho, proposen no pensar les categories com a peces separades que se sumen, sinó com a propietats simultànies d'una mateixa persona —dona, migrada, jove, de classe treballadora—, distingint-les dels seus efectes: els valors socials atribuïts a una mateixa posició poden variar segons les altres posicions amb què coexisteix i segons el context, de manera que la desigualtat no es dedueix de sumar categories, sinó que cal analitzar-la empíricament cas per cas (Rodó-Zárate i Jorba, 2022). Rodó-Zárate (2023) proposa el confort i el malestar com a indicadors emocionals de desigualtats interseccionals, en la mesura que assenyalen quins cossos poden "habitar" un espai i quins en resulten expulsats.

Quan les institucions treballen amb categories separades o perfils estandarditzats, responen insuficientment a les trajectòries que no encaixen en un únic circuit. Diversos estudis en l'àmbit català ho confirmen: la fragmentació administrativa fa que els serveis estiguin organitzats en dispositius especialitzats i poc connectats entre si, de manera que cada recurs aborda només una part del problema i les dones que necessiten diversos recursos alhora afronten intervencions

parcials i trajectòries discontinuïes (Coll Planas et al., 2021; Soler Campins et al., 2022). Davant d'aquesta fragmentació, la coordinació entre serveis apareix com una de les principals condicions per avançar cap a una intervenció ajustada a la complexitat de les trajectòries; però sovint depèn de relacions informals o de la iniciativa individual dels professionals, més que d'estructures estables (Coll Planas et al., 2021).

En aquesta lògica de coordinació interinstitucional, la intervenció deixa de poder entendre's únicament a partir dels recursos considerats de manera aïllada i fa necessari aproximar-se al recorregut que les dones configuren entre els diferents serveis. Vanneste et al. (2022), a partir d'entrevistes amb dones que han patit violència de parella a Bèlgica, analitzen les seves trajectòries institucionals al llarg del procés de sortida de la violència, atenent els recursos formals i informals mobilitzats i les experiències associades al contacte amb la policia, el sistema judicial i els serveis medico-psicosocials. El seu estudi mostra que aquest recorregut no es viu de manera homogènia, sinó que està fortament condicionat per les necessitats i circumstàncies de les dones i per les respostes, barreres i dinàmiques dels diferents dispositius institucionals. Aquesta aproximació permet entendre la trajectòria institucional no simplement com el conjunt de recursos utilitzats, sinó com el recorregut que es configura entre els serveis institucionals, els recursos informals que la dona mobilitza i les experiències viscudes durant el procés.

3. Estratègia metodològica

3.1 Model d'anàlisi

3.1.1 Objectius i preguntes de recerca

Aquest treball té com a objectiu general analitzar com les posicions interseccionals de les dones configuren les seves trajectòries institucionals, examinant en quina mesura aquestes trajectòries reflecteixen a la pràctica l'abordatge interseccional que el model d'atenció incorpora normativament.

1. Identificar quins eixos i combinacions interseccionals diferencien més l'ús dels recursos institucionals.
2. Reconstruir, a partir del relat de les dones, com viuen i interpreten les seves trajectòries institucionals.
3. Analitzar com es concreten a la pràctica la interseccionalitat i l'atenció integral en les trajectòries institucionals analitzades.

A partir d'aquests objectius, es plantegen les preguntes de recerca següents:

- Quins perfils de dones presenten usos més contrastats dels recursos institucionals i quines combinacions de posicions interseccionals els caracteritzen?
- Com viuen i narren les dones d'aquests perfils el seu recorregut pels serveis, i quins significats atribueixen a la seva trajectòria institucional?
- De quina manera es concreten a la pràctica, en aquests casos, la interseccionalitat i l'atenció integral que fonamenten el model d'atenció de la XARI?

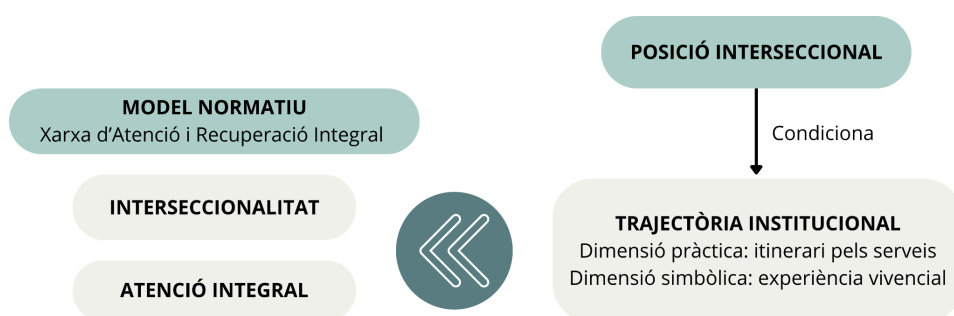

Figura 1 — Model d'anàlisi

3.1.2 Dimensionalització i operativització dels conceptes

El model d'anàlisi articula dos conceptes centrals: la posició interseccional i la trajectòria institucional de les dones.

Posició interseccional de les dones

Seguint la conceptualització de la interseccionalitat discutida a l'apartat 2.2, la posició interseccional de les dones es concreta, a efectes operatius, a partir dels quatre eixos de desigualtat identificats en el marc teòric. Aquests eixos es tradueixen en els indicadors següents¹:

¹ Veure l'Annex 1 (Taula A1.2) per a la definició dels indicadors, les categories originals i finals i les freqüències de la submostra. Els indicadors d'origen i posició socioeconòmica constitueixen una operativització necessàriament reduïda dels eixos teòrics: l'indicador d'origen no distingeix país ni regió de procedència, i el de posició socioeconòmica no recull tota la complexitat conceptual de la classe social, sinó una dimensió concreta —la vulnerabilitat econòmica percebuda. La justificació d'aquestes tries, com també la comparació amb indicadors alternatius, es desenvolupa a l'Annex 2.

Eix	Indicador	Categories
Edat	Trams d'edat	16-29 / 30-49 / 50-64 / 65+
Origen*	Lloc naixement de la dona	Autòctona (Catalunya o Espanya) o Migrada (estranger)
Posició socioeconòmica*	Vulnerabilitat econòmica percebuda	Vulnerable / No vulnerable
Responsabilitats de cura	Fills menors convivents	Sí / No

Taula 1 — Operativització de la posició interseccional de les dones

Trajectòria institucional

La trajectòria institucional es defineix com el recorregut que les dones construeixen en la seva relació amb el sistema d'atenció i reparació, incloent-hi tant els recursos (formals i informals) als quals accedeixen com les experiències viscudes en relació amb les barreres, interrupcions, derivacions i sortides del circuit que es produeixen al llarg del procés (Vanneste et al., 2022). S'operativitza a través de dues dimensions —pràctica i simbòlica—, analitzades tenint en compte l'evolució del cas i la resposta global que les institucions ofereixen a les necessitats de cada dona (Taula 2)

Dimensió	Què explora el relat
Pràctica	Accés al circuit, derivacions i dinàmiques d'aquestes, barreres d'accés i límits operatius dels serveis
Simbòlica	Reconeixement institucional de la violència, autopercepció de la violència, vivència del contacte amb les institucions, interpretació general del procés, efectes emocionals i físics.

Taula 2 — Dimensions d'anàlisi de la trajectòria institucional

3.2 Metodologia

3.2.1 Disseny de la investigació

El treball segueix un disseny seqüencial explicatiu, que articula una primera fase quantitativa i una segona fase qualitativa. Aquesta seqüència respon als dos debats plantejats als apartats 2.1 i 2.2.

La fase quantitativa s'orienta al primer debat: explora la relació entre els eixos de desigualtat i l'ús dels recursos institucionals de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral (XARI) —tractament psicològic, atenció mèdica, assistència legal, serveis socials, serveis d'atenció a les dones i denúncia—, i permet cartografiar diferències d'ús a gran escala i seleccionar perfils de dones amb usos contrastats per a la fase qualitativa. Aquesta anàlisi agregada, però, no permet explicar què hi ha darrere d'aquests usos diferenciats. La fase qualitativa, a partir dels perfils seleccionats, reconstrueix les trajectòries institucionals de les dones i permet examinar com es concreten en aquestes la interseccionalitat i el paradigma de l'atenció integral.

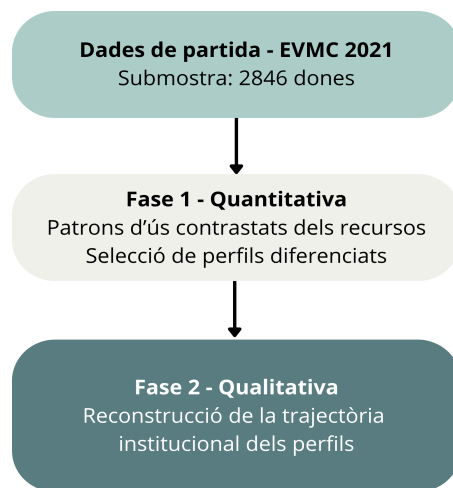

Figura 2 — Disseny metodològic

3.2.2 Fase quantitativa

La fase quantitativa es basa en les microdades de l'Enquesta de Violències Masclistes de Catalunya (EVMC) de 2021, la tercera edició d'aquesta enquesta (després de les de 2010 i 2016), dissenyada pel Gabinet de Seguretat del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya. La població objectiu de l'EVMC són les dones de 16 anys o més residents a Catalunya. La mostra, de caràcter estratificat per territori i edat, es va seleccionar de manera aleatòria a partir del Registre de població de Catalunya, i el treball de camp es va dur a terme mitjançant entrevistes telefòniques entre els mesos de novembre i desembre de 2021, a càrrec de GESOP.

L'EVMC va obtenir 9.592 respostes. L'anàlisi comença per les 9.112 que declaren haver viscut algun episodi de violència per part de la parella o exparella. L'enquesta estructura aquesta pregunta en tres moments diferents de la vida de la dona: l'últim any, des dels quinze anys, i en la relació actual. Aquest treball no distingeix entre aquests tres moments: n'hi ha prou que la dona hagi declarat violència en un d'ells perquè quedi inclosa dins les 9.112. D'aquestes 9.112 dones, l'enquesta només

pregunta per l'ús dels recursos institucionals a un subgrup: aquelles que valoren l'impacte psicològic dels fets amb una puntuació de 5 o més sobre 10. Aquest filtre determina la submostra final d'anàlisi —2.846 dones— i en condiciona la interpretació: els resultats no descriuen el conjunt de dones que han patit violència de parella, sinó específicament les que en reporten un impacte psicològic alt. Es tracta d'una submostra definida per la mateixa estructura del qüestionari, i no d'una selecció feta en aquest treball.

Per identificar patrons d'ús contrastats, es creua l'ús dels sis recursos institucionals² amb la posició interseccional de les dones, mitjançant una anàlisi bivariada descriptiva feta amb R. L'objectiu no és només descriure l'ús dels recursos, sinó construir perfils de dones que presentin itineraris d'ús prou diferenciats per guiar la selecció de casos de la fase qualitativa.

El model partia de quatre eixos de desigualtat, però creuar-los tots quatre generava caselles amb massa poques observacions per ser interpretables (la submostra compta amb només 443 migrades). Una exploració prèvia³ dels quatre eixos va portar a reduir-los a dos: l'origen i la posició socioeconòmica, operativitzada mitjançant l'autopercepció de dependència econòmica respecte a l'agressor.

L'encreuament dona lloc a quatre perfils segons l'origen i la vulnerabilitat econòmica: autòctona no vulnerable, autòctona vulnerable, migrada no vulnerable i migrada vulnerable. Se n'exclouen les 8 dones sense dada de vulnerabilitat econòmica, de manera que l'anàlisi treballa amb 2.838 dones. El cicle vital i les responsabilitats de cura no s'incorporen com a eixos d'aquest creuament, però s'exploren, en canvi, a la fase qualitativa a partir del relat de les dones entrevistades. Un cop definits els quatre perfils, es calcula el percentatge de dones que fan ús de cadascun dels sis recursos institucionals dins de cada perfil, i es comparen aquests percentatges per comprovar i caracteritzar empíricament el contrast que havia orientat la seva construcció.

3.2.3 Fase qualitativa

Els perfils amb usos més contrastats identificats a la fase quantitativa constitueixen el punt de partida per a la selecció de les entrevistades. Les participants han de complir dos criteris d'inclusió: ser usuàries o exusuàries del sistema públic d'atenció per una situació de violència de parella o

² L'operativització completa dels sis recursos es recull a l'Annex 1 (Taula A1.1).

³ La comparació dels indicadors possibles de posició socioeconòmica i la justificació completa d'aquestes decisions es desenvolupen a l'Annex 2, com també el nombre final de cada perfil.

exparella, i correspondre a un dels quatre perfils interseccionals definits. El reclutament es fa per dues vies principals: 1) espais i assemblees feministes de barri i 2) mostreig per bola de neu a partir de contactes personals.

Es fan quatre entrevistes en profunditat semiestructurades, corresponents als quatre perfils interseccionals:

- E1 (autòctona, no vulnerable);
- E2 (autòctona, vulnerable);
- E3 (migrada, no vulnerable);
- E4 (migrada, vulnerable).

El nombre d'entrevistes respon a la naturalesa comprensiva de la fase qualitativa, que no busca la representativitat estadística sinó la profunditat en la reconstrucció de les trajectòries. Cadascuna⁴ reconstrueix el recorregut de la dona pel sistema d'atenció i la manera com l'ha viscut i interpretat, seguint les dues dimensions de la trajectòria institucional definides al model d'anàlisi (apartat 3.1).

Les quatre entrevistes principals s'analitzen, amb el suport d'Atlas.ti, mitjançant una anàlisi temàtica, seguint un esquema de codificació organitzat entorn de la trajectòria institucional i de les variables que la travessen⁵.

A aquestes quatre entrevistes principals s'hi afegeixen dues entrevistes complementàries a professionals del circuit, que no es codifiquen ni se'n citen fragments. Han aportat coneixement de context des de dins del circuit, útil per interpretar alguns dels mecanismes institucionals que apareixen a les quatre entrevistes principals i llegir amb més criteri el discurs de les dones entrevistades. La primera és una professional d'un SIAD⁶ d'una localitat del Maresme. La segona és psicòloga de formació (titulació no homologada a Espanya), amb experiència com a educadora social en diverses entitats del tercer sector especialitzades en violència masclista —entre elles una casa d'acollida i pisos d'autonomia— i com a voluntària en xarxes de dones migrades.

⁴ El format i la durada exactes de cada entrevista es detallen a les fitxes de l'Annex 4.

⁵ L'esquema complet, amb la naturalesa, definició i criteri d'aplicació de cada codi, es recull a l'Annex 3.

⁶ Serveis d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD): servei del circuit de titularitat municipal o comarcal que informa, orienta i deriva les dones cap als organismes responsables en matèries com salut, treball, habitatge o altres recursos (Institut Català de les Dones, 2026).

4. Anàlisi

4.1 Anàlisi quantitativa

4.1.1 Ús global dels recursos

La submostra (n=2.846) evidencia que hi ha recursos que s'utilitzen més que d'altres. La Figura 3 mostra el percentatge de dones que declaren haver utilitzat cada recurs, sense desagregar encara per posicions interseccionals.

Hi ha una distància entre els recursos orientats a atendre les conseqüències de la violència i els orientats a intervenir-hi institucionalment. El tractament psicològic (32,7%) i l'atenció mèdica (21,3%) encapçalen clarament l'ús, mentre que la denúncia (10,1%), els serveis d'atenció a les dones (9,4%) i els serveis socials (8,8%) se situen molt per sota. El recurs legal (17,7%) ocupa una posició intermèdia. El contacte amb el sistema es concentra, doncs, en els dispositius que atenen el dany —psíquic i físic— més que en els que activen la resposta institucional davant la violència o l'accés al circuit especialitzat. Aquest patró és coherent amb la delimitació de la submostra: tractant-se de dones amb un impacte psicològic alt, és previsible la major presència de recursos relacionats amb l'atenció psicològica i mèdica.

Els serveis específics d'atenció a les dones són dels menys utilitzats, fet que suggereix que una part important de les dones es relacionen amb el sistema sense passar pels recursos especialitzats en l'atenció a les violències masclistes.

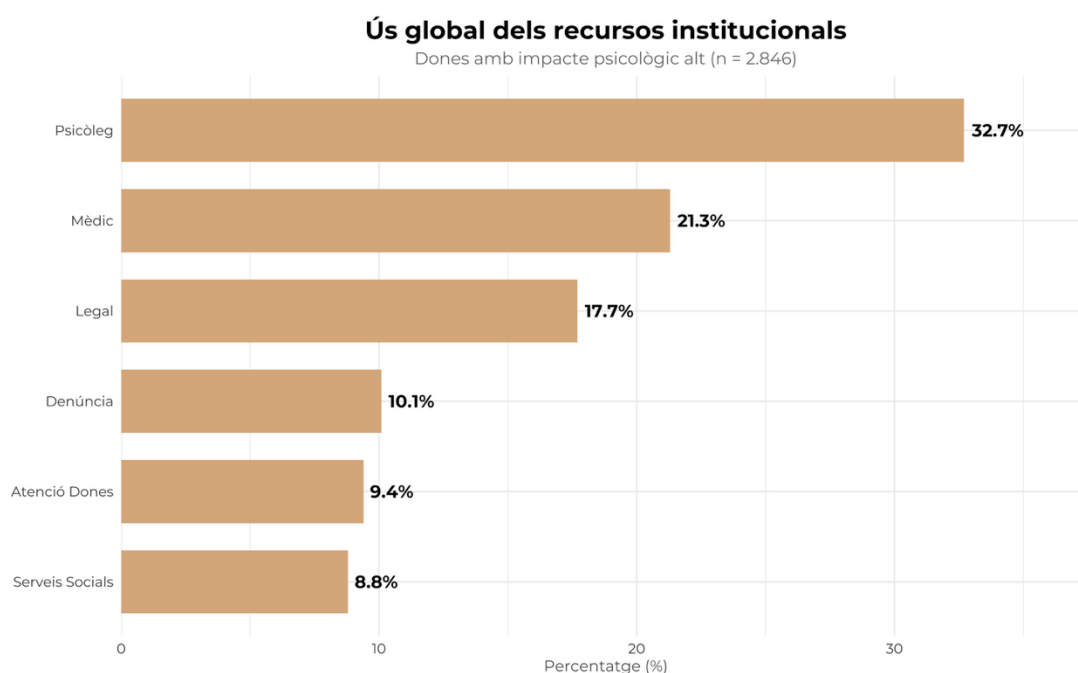

Figura 3 — Ús global dels recursos

4.1.2 Ús dels recursos per perfils interseccionals

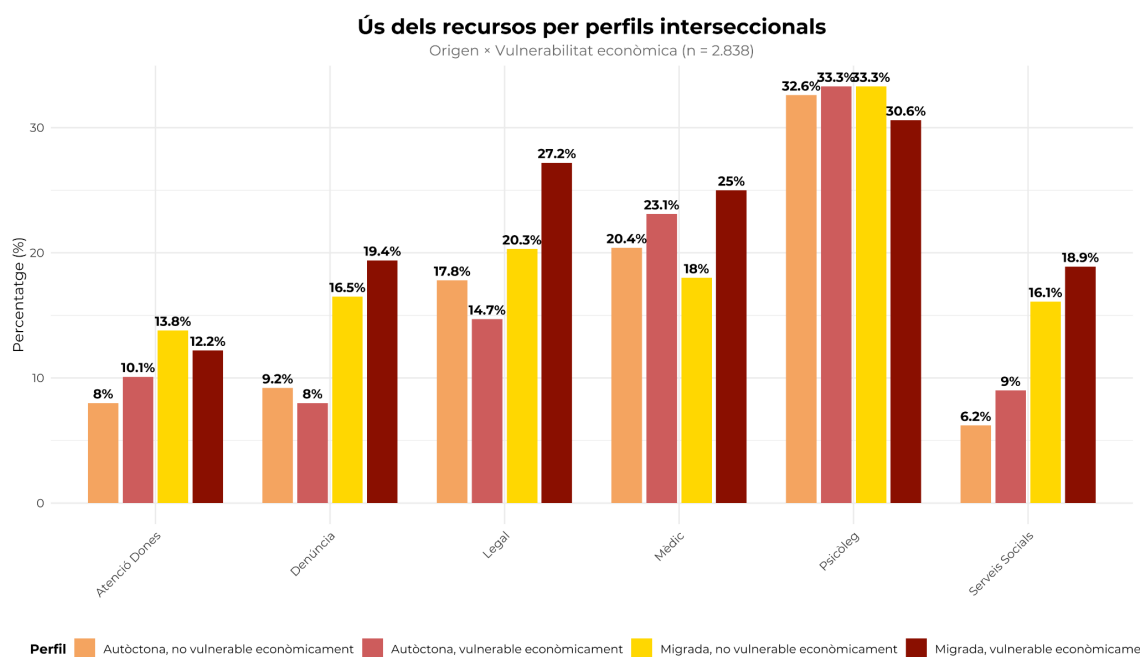

Figura 4 — Ús dels recursos per perfils interseccionals

El tractament psicològic manté un ús elevat i molt semblant en els quatre grups, i és l'únic recurs en què les quatre posicions es comporten de manera pràcticament idèntica. En la resta de recursos, i sobretot en la denúncia, l'assistència legal i els serveis socials, apareixen diferències clares entre perfils.

En aquests tres recursos, els usos més alts corresponen sempre a les dones migrades. En la denúncia, la distància és d'11,4 punts entre les migrades amb vulnerabilitat econòmica (19,4%) i les autòctones amb vulnerabilitat econòmica (8%). En l'assistència legal la diferència s'eixampla fins a 12,5 punts, entre les migrades amb vulnerabilitat econòmica (27,2%) i les autòctones amb vulnerabilitat econòmica (14,7%). En els serveis socials la distància és la més àmplia de les tres, de 12,7 punts, entre les migrades amb vulnerabilitat econòmica (18,9%) i les autòctones no vulnerables (6,2%).

Aquest patró d'ús difereix del que es podria esperar a partir de la literatura revisada sobre les barreres d'accés als recursos, que identifica les dones migrades i en situació de vulnerabilitat econòmica com a especialment exposades a aquestes barreres. Les dades analitzades, però, no permeten determinar si aquesta freqüència d'ús més elevada reflecteix un accés més fàcil als

recursos, ja que les dones que no hi arriben no queden recollides en aquest indicador. L'explicació d'aquest patró, per tant, no pot establir-se a partir de les dades quantitatives i es desenvolupa en la fase qualitativa.

Un segon tret del patró és que la vulnerabilitat econòmica no ordena els usos de la mateixa manera en tots dos orígens. En les dones autòctones, la presència o absència de vulnerabilitat econòmica amb prou feines modifica l'ús de la denúncia (1,2 punts) o dels serveis socials (2,8 punts); la distància més gran d'aquest subgrup es troba a l'assistència legal (3,1 punts). Entre les dones migrades, en canvi, la vulnerabilitat econòmica marca diferències molt més àmplies: l'assistència legal i l'atenció mèdica concentren les bretxes més grans, pràcticament igualades (6,9 punts en assistència legal; 7 punts, en atenció mèdica), seguides de la denúncia (2,9 punts). En la denúncia, l'assistència legal i els serveis socials, a més, qualsevol combinació de migrades —vulnerables o no— supera qualsevol combinació d'autòctones. Que la vulnerabilitat econòmica afecti l'ús dels recursos de manera diferent segons l'origen és coherent amb la idea que els valors socials atribuïts a una posició varien segons les altres posicions amb què coexisteix (Rodó-Zárate i Jorba, 2022).

En conjunt, la lectura d'ús dels recursos per perfils matisa la panoràmica global. D'una banda, el que a escala agregada apareixia com un ús baix i homogeni de la denúncia (10,1%) resulta ser una mitjana de posicions que es distancien considerablement. D'altra banda, la posició de les dones migrades amb vulnerabilitat econòmica —que la literatura identifica com especialment exposada a barreres d'accés— és precisament la que presenta els usos més elevats dels recursos jurídics i institucionals analitzats.

4.1.3 La denúncia i els motius per no denunciar

La denúncia és l'únic dels recursos analitzats per al qual l'EVMC recull, a més de l'ús declarat, els motius darrere de les dones que no denuncien. La Figura 5 mostra, per a cada perfil, el percentatge de dones que denuncien i el pes dels diferents motius que esmenten les que no ho fan, sempre calculats sobre el total del perfil corresponent⁷.

⁷ Els percentatges de motius es calculen sobre el total de dones del perfil, no sobre el total de les que no van denunciar. Cal afegir també que la pregunta sobre els motius era de resposta múltiple, de manera que els motius no són mútuament excloents: una mateixa dona podia esmentar-ne més d'un.

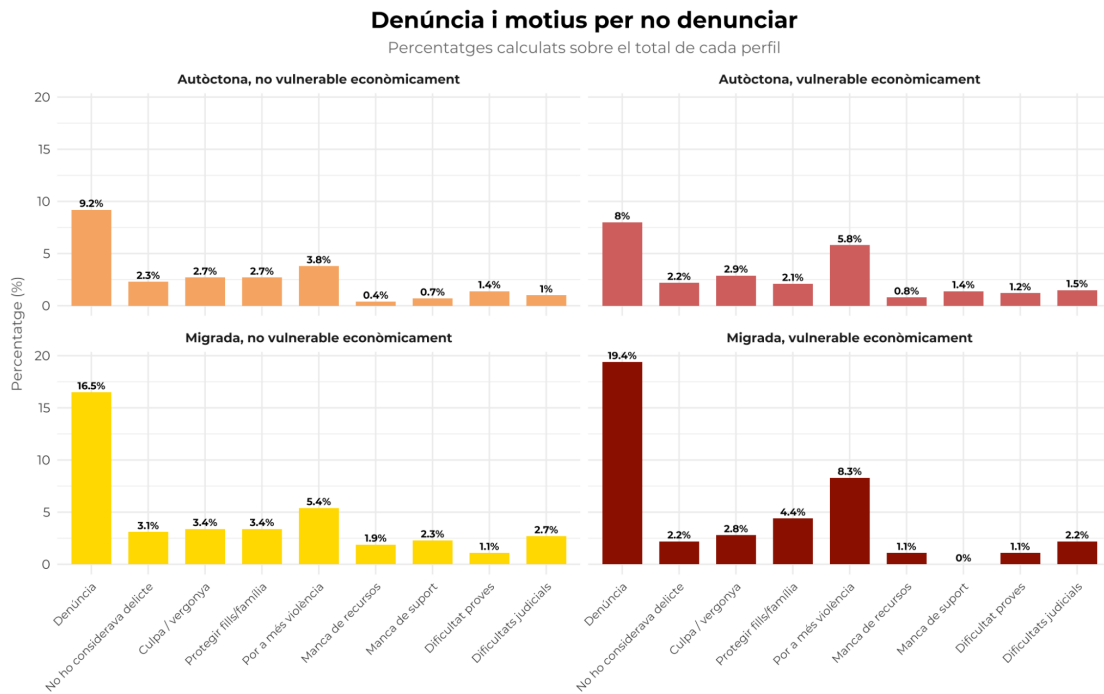

Figura 5 — Denúncia i motius per no denunciar

El motiu amb més pes, en els quatre perfils, és la por a una escalada de la violència, molt per davant de no considerar-ho delictes, la culpa o vergonya, o la voluntat de protegir els fills i la família. El seu pes, però, no és igual en tots els perfils: passa del 3,8% entre autòctones no vulnerables al 8,3% entre migrades vulnerables, seguint la mateixa progressió creixent ja observada en la denúncia mateixa. La voluntat de protegir els fills o la família segueix un patró semblant, amb el seu valor més alt també entre migrades vulnerables (4,4%, davant d'un 2,1%-3,4% a la resta de perfils).

El perfil amb un ús més alt de la denúncia —migrades amb vulnerabilitat econòmica— és, alhora, el perfil en què, entre les dones que no denuncien, pesen més la por a una escalada de la violència i la voluntat de protegir els fills i la família. Aquest patró és coherent amb la literatura sobre responsabilitats de cura: Nixon et al. (2007) i Robinson et al. (2020) ja assenyalaven que la protecció dels fills i la por a una escalada de la violència poden funcionar alhora com a motiu per buscar ajuda i com a barrera per fer-ho. Els mateixos factors poden, doncs, afavorir la demanda d'ajuda i, alhora, frenar-la.

4.2 Anàlisi qualitativa⁸

4.2.1 Dimensió pràctica

Necessitats de partida i vies d'accés al circuit institucional

Les quatre dones comparteixen un mateix horitzó, que és sortir de la relació de violència que viuen, però la seva posició interseccional es tradueix en necessitats de partida molt diferents, que condicionen el seu accés al circuit institucional i les barreres que hi troben.

E1 accedeix fa deu anys, després de passar vuit anys com a principal cuidadora de la seva parella, una persona amb una discapacitat física elevada, que exercia violència psicològica i econòmica cap a ella. Necessita trobar una sortida que li permeti seguir a prop dels seus fills, d'una relació anterior, i afrontar la situació financera i patrimonial en què queda atrapada per l'habitatge comprat conjuntament amb la parella. Amb el suport de la seva exparella i d'algunes amigues, E1 arriba a la decisió que ha de sortir de la relació, però la sortida queda ajornada per la dependència construïda al llarg dels anys i per les responsabilitats de cura que recauen sobre ella. Finalment, troba una manera de marxar aprofitant un cap de setmana. Quan comunica que marxa de la casa on viuen, ell l'amenaça de posar-li una denúncia per abandonament. E1 viu amb molta por aquesta amenaça i truca a un amic advocat, que li suggereix que vagi als Mossos a fer una declaració de fets. És quan arriba als Mossos que l'atén una agent especialista en violència de gènere. Aquesta li explica dues coses. Primer, que una denúncia per abandonament només s'aplica en relacions com la de pares i fills, no en el seu cas, i per això la tranquil·litza. Segon, i per sorpresa d'E1, que viu una situació de maltractament, tot i que no sigui físic. També li diu que pot denunciar-ho. E1 no considera que aquesta via s'ajusti a la seva situació ni respongui a les seves necessitats, i decideix no fer-ho. El contacte amb els Mossos és el punt d'inflexió en el reconeixement de la violència que viu i la porta d'entrada a tot el seu itinerari institucional posterior. En sortir de casa, és acollida per diferents amigues durant els mesos següents, fins a trobar un pis de lloguer prop dels seus fills.

E2 arriba per primera vegada als serveis en un moment de fragilitat física i emocional intensa: encara embarassada, ja dóna indicis a la psicòloga del CAP sobre el malestar que sent en la seva relació de parella, sense vincular-lo encara a violència. Un cop neix el seu fill, hi torna enmig d'una

⁸ Les fitxes descriptives de cada entrevistada, com la distribució dels usos de recursos i dels codis d'anàlisi en el seu relat, es recullen als annexos 3 i 4.

depressió postpart, i li exposa a la mateixa psicòloga els problemes que té amb la seva parella. Aquesta la deriva a una psicòloga de l'ASSIR⁹, especialitzada en psicologia perinatal. Cap de les dues psicòlogues detecta la violència de parella que pateix E2, tot i que ella exposa el relat amb detall a les dues professionals. Acaba sent la seva xarxa d'amigues qui l'ajuda a posar-hi nom. Una d'elles la posa en contacte, de manera extraoficial, amb una coneguda que treballa en un SIE¹⁰, que és la primera persona que li diu, com a professional, que allò que viu és violència, i li indica que escrigui una sol·licitud al servei. La sol·licitud, feta pel seu compte, sense derivació prèvia, no rep resposta. Mentrestant, sense saber com continuar —treballa, té un nadó, i pateix una depressió, a part de viure amb una parella que la maltracta—, un dia que se sent més forta, decideix que ha de marxar. Va al metge, a qui explica que es vol separar i que no ho està aconseguint. Es dóna la casualitat que aquest metge és un exagent de policia amb coneixements de detecció de violències, i és ell qui li dóna la baixa i pautes per organitzar la sortida de casa. Per fer-ho, l'opció més viable que té és traslladar-se a una okupa amb unes amigues. Gairebé en paral·lel, el SIE finalment contacta amb ella, després de mesos d'espera, i li indica que primer ha de passar pel SIAD. És aquesta via la que li permet entrar al circuit institucional, després d'un recorregut d'accés sostingut en bona part per la seva pròpia iniciativa i la seva xarxa informal.

La primera vegada que E3 contacta amb els serveis del circuit és anant a l'hospital per causa d'una primera agressió física exercida per la seva parella i pare dels seus dos fills, al mes de febrer. A més d'aquesta primera agressió física, la parella s'aprofita d'ella econòmicament, depenent del seu patrimoni. E3 encara no vol denunciar, perquè no es veu amb cor de passar pel procés de judicialització i creu que podrà arribar a una negociació amb ell, però sí que aprofita per fer un informe mèdic, perquè pensa que deixar constància de l'agressió física la pot protegir en un futur. El protocol preveu que aquest tipus d'informe es notifiqui automàticament als Mossos d'Esquadra,

⁹ L'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR) constitueix un conjunt de serveis i equips sanitaris vinculats a l'atenció primària que ofereixen atenció integral en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva, incloent-hi activitats de promoció i prevenció de la salut, educació, assistència, diagnòstic, tractament i seguiment. Entre les línies estratègiques d'aquest àmbit, el Departament de Salut inclou la millora de la prevenció i la detecció de les violències masclistes (Salut Integral Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2024).

¹⁰ Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE): servei públic gratuït i especialitzat de la Generalitat de Catalunya, adreçat a dones joves i adultes i als seus fills i filles afectats per violències masclistes. Ofereix atenció integral i continuada basada en l'acompanyament social i educatiu, l'atenció psicològica i l'assessorament jurídic, orientada a la recuperació i reparació del dany patit (Departament d'Igualtat i Feminismes, 2025).

i que aquests, al seu torn, contactin la dona, però en el seu cas això no succeeix. La primera barrera del seu itinerari és l'error protocol·lari. Sis mesos després, la seva parella la torna a agredir, i marxa de casa seva. E3 es torna a fer un informe mèdic en un hospital diferent, i és llavors quan es decideix a denunciar i comença a buscar una advocada penal que l'assessori. El segon informe segueix el circuit previst, i quatre mesos després els Mossos hi contacten. E3 ja estava preparant activament la seva pròpia denúncia amb l'ajuda de la seva advocada, quan els Mossos la citen al jutjat per una primera vista —abans que ella arribi a presentar-la formalment. És així com s'inicia un complex procés judicial que s'allargarà set anys.

E4 arriba per primera vegada als serveis socials d'emergència abans de ser mare, després de diversos mesos de convivència agressiva amb la seva parella. Sense xarxa pròpia ni ningú a qui recórrer, la seva necessitat més immediata en sortir de la relació és trobar un lloc on viure. Acudeix als serveis socials d'emergència, on passa dues nits abans de ser derivada al SARA¹¹. En la primera entrevista d'acollida, la professional li pregunta si té algú a qui demanar ajuda i, davant la seva resposta negativa, hi insisteix. E4 viu aquesta insistència com un intent d'orientar-la cap a una xarxa informal abans d'activar el recurs institucional. Com que no té ningú a qui recórrer ni cap altra alternativa, manté la seva demanda fins que li confirmen una plaça provisional en un hotel. Pensat inicialment com un allotjament de pocs dies, l'estada s'acaba allargant durant mesos per manca de plaça a la casa d'acollida. E4 també recorrerà al sistema judicial una vegada ja és mare amb el mateix home.

Quan la violència no és física i la dona no la pot verbalitzar en un primer moment, la necessitat que arriba a l'espai institucional no s'hi presenta com a "violència masclista", i és aquesta reformulació la que fa que el seu reconeixement depengui, en bona part, de la capacitat d'una tercera persona de llegir-la darrere la demanda inicial. Si aquesta lectura no es produeix, es genera una barrera d'accés que no només respon a com la dona formula la seva necessitat, sinó a com estan dissenyats els recursos que l'atenen. En els casos en què la violència es manifesta físicament, aquesta mediació

¹¹ Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA): servei municipal de l'Ajuntament de Barcelona que ofereix atenció ambulatoria específica i especialitzada a persones que viuen o han patit violència masclista, incloent-hi tractament personalitzat i accés a recursos de protecció en situacions de risc alt o moderat. El SARA gestiona també el dispositiu d'acollida, que prioritza l'allotjament en cases i pisos especialitzats, però que fa servir hostals o pensions quan no hi ha places disponibles (Ajuntament de Barcelona, 2026)

deixa de ser necessària: el circuit es pot activar de manera directa, encara que —com mostra el cas d'E3— el mateix protocol previst per fer-ho pugui fallar.

A aquest primer factor (el tipus de violència) s'hi sumen dos eixos més: l'origen, que sembla incidir en els recursos amb què cada dona compta a l'hora de demanar ajuda, i la seva situació econòmica, que determina si pot resoldre les seves necessitats amb recursos propis. E1 i E2, autòctones, compten amb algú del seu entorn a qui recórrer: totes dues necessiten sortir de casa, i ho resolen per una via informal, sense arribar a activar cap recurs institucional d'habitatge. E3 i E4 arriben totes dues sense aquest arrelament ni xarxa pròpia, però la seva posició econòmica fa que aquest mateix punt de partida derivi en trajectòries molt diferents: la independència econòmica d'E3 fa que la necessitat d'habitatge ni tan sols arribi a plantejar-se, mentre que E4, sense xarxa ni recursos propis, en depèn per complet i acaba recorrent als serveis d'emergència per resoldre-la.

Trajectòries i interseccionalitat de les polítiques

En les quatre trajectòries, les dones identifiquen moments en què no poden controlar elements que incideixen directament en el seu recorregut i la resolució del seu cas. Aquests límits sorgeixen perquè el disseny operatiu de les polítiques no aplica una lectura interseccional i integral de la seva situació: quan l'actuació institucional no s'ajusta a la realitat viscuda per cada dona, apareixen friccions amb conseqüències concretes, com retrocessos en la sortida de la relació, exposició dels fills a la violència o un increment de la por i la incertesa. Les trajectòries mostren quatre tipus de límits operatius, amb intensitats diferents: la rigidesa del disseny institucional i legal, les respostes parcials dels serveis, els desajustos temporals del circuit i la manca d'especialització i continuïtat professional.

E1

Després de fer la declaració de fets, els Mossos la deriven a Serveis Socials. Allà, una psicòloga la deriva a Tamaia, una entitat especialitzada en violència masclista, on E1 fa un any de teràpia individual i, en acabar-lo, accepta continuar amb un any més de teràpia grupal. En aquest sentit, l'itinerari d'E1 dins del circuit establert és el més fluid dels quatre casos. La seva decisió de no denunciar, però, fa que la resta de conflictes derivats de la relació no siguin abordats dins del circuit de violència masclista. Una hipoteca amb una assegurança de vida que ara la deixa a ella amb el deute sencer, l'IBI d'una propietat compartida que acaba pagant íntegrament i els deutes amb Hisenda que se'n deriven, que superen els 50.000 €, es tramiten com a assumptes bancaris i administratius ordinaris. E1 continua assumint-ne el cost en solitari deu anys després, fins i tot un

cop morta la seva exparella, sense que la copropietat de l'habitatge arribi mai a resoldre's a favor seu. Havent-se després del seu propi pis per finançar la compra conjunta, E1 queda sense possibilitat real de tornar a accedir a un habitatge en propietat: la seva situació patrimonial la condemna a viure de lloguer de manera indefinida.

Aquesta desprotecció es concreta també en l'accés a l'advocat d'ofici: a Espanya, les víctimes de violència de gènere hi tenen dret amb independència dels seus ingressos quan hi ha denúncia, querella o procediment penal obert, però com que el cas d'E1 no arriba a judicialitzar-se, se li aplica el llinar de renda general, i li deneguen el recurs tres vegades. Des de llavors, és ella qui ha de buscar i pagar-se el suport legal que aquests assumptes patrimonials li exigeixen.

Un altre episodi de la trajectòria d'E1 mostra una manca d'adaptació a les seves necessitats, en aquest cas no vinculada al marc legal, sinó al criteri amb què s'atén la seva situació. Davant l'assetjament continuat de l'exparella, la professional de Serveis Socials que la deriva a Tamaia li suggereix insistentment que la millor solució és traslladar-se de municipi, sense tenir en compte que els seus fills, d'una relació anterior, estan arrelats allà i que, per a E1, canviar de municipi no és una opció.

E2

Quan finalment arriba al SIAD, a E2 li fan una exploració del cas. En aquesta exploració, E2 sent que es dona per fet que, com que la seva parella la maltracta, també pot maltractar el seu fill. Aquesta idea la molesta perquè no sent que estigui adaptada al seu cas, i perquè l'obliga a haver de justificar, activament, que no vol —ni creu necessari— trencar la relació del fill amb el pare. En aquesta mateixa exploració, a la qual acudeix amb les amigues amb qui viu a la casa okupada, l'actitud de la jurista canvia quan coneix la seva situació d'habitatge:

“Havia sigut molt maca fins al moment en què vam dir que estàvem okupant. [...] Tota l'estona era com: 'has de marxar de la casa okupada' [...] Si ets pobre és millor que siguis molt pobre però en un pis de lloguer, que no que li puguis donar una vida més o menys estable al teu fill, encara que sigui en una casa okupada” (E2, pp. 7,11)

E2 percep el contrast: mentre que la seva situació d'habitatge és ràpidament identificada com un problema pels serveis, la violència que patia havia estat objecte d'una resposta molt més ambigua i poc ajustada.

En explorar amb la professional possibles vies per avançar, li indiquen que la denúncia només es recomana a partir d'un cert llinar de gravetat de la violència viscuda: si els fets no són prou evidents, o si ella mateixa no es mostra prou decidida, el procés es complica. E2 surt de l'entrevista molt confosa, sense que el servei li aclareixi realment quines opcions té ni què li convé fer.

Un cop acabades les tres entrevistes d'exploració, la jurista que l'havia atesa marxa a un altre SIAD, i la substitueixen per una noia sense experiència en l'àmbit, amb qui E2 no hi connecta gens, sentint que torna a haver de començar de zero sense ningú que l'acompanyi en el procés.

El SIAD deriva E2 al SIE. Un cop allà, li ofereixen escollir entre atenció psicològica i suport legal. Com que ja compta amb suport psicològic privat i, en tenir un fill, considera més urgent l'assistència legal, E2 opta per aquesta segona via, tot i no tenir clar en què consistirà ni de quina manera la podrà ajudar. Tots dos recursos, però, es mostren desajustats respecte dels temps de la dona: el servei psicològic no disposa de vacants fins al cap de deu mesos, mentre que l'advocat d'ofici que sol·licita al setembre no li és assignat fins ben entrat l'any següent.

Els serveis sí que transmeten a E2 que per estar en una millor posició, ha de sortir de l'okupa. Abans qualsevol lloc de la seva xarxa informal que no pas viure allà. E2 decideix traslladar-se al pis de la seva mare, després de molts anys, en un altre municipi. Demana que la derivin al SIE corresponent del seu nou lloc de residència. Ni el servei d'origen ni el de destinació assumeixen la gestió d'aquest tràmit, i la derivació no arriba mai a produir-se.

A aquesta manca de continuïtat s'hi afegeix un dèficit d'informació: E2 descobreix, per fonts alienes al circuit, que existeixen beques d'estudis i ajuts de lloguer per a dones víctimes als quals podria haver tingut accés, que el SIAD mai li havia comunicat, tot i saber que vivia en una okupa per no poder-se pagar un lloguer tota sola.

L'advocat d'ofici que li assignen al SIE, de dret de família i sense formació en violències, es nega fins i tot a coordinar-se amb el SIE. E2 es veu obligada a reclamar aquesta coordinació, que considera inherent a l'accés a un servei d'assistència jurídica gratuïta.

A part dels serveis públics, E2 compta amb tot un recorregut per psicòlegs privats. Passa per cinc professionals abans de trobar-ne una amb experiència específica en violències. Aquest recorregut no només suposa una inversió econòmica important, sinó també el desgast de passar per teràpies —a vegades de parella— que no reconeixien la relació d'abús, en un moment en què ella mateixa encara no acabava de saber nomenar-la. E2 atribueix aquesta capacitat de cerca, en part, als seus

coneixements sobre els recursos i a la xarxa de què disposa. Reconeix, però, que no totes les dones poden sostenir un recorregut similar.

E3

Quan inicia el procés, sostenir-lo exigeix a E3 aprendre, sobre la marxa, un llenguatge judicial que li és completament aliè. Busca pel seu compte una advocada penal que l'assessori —una cerca llarga, per diversos circuits d'assessoria gratuïta i despatxos privats, fins a trobar-ne una especialista en casos de violència masclista, amb qui se sent representada i validada. En l'àmbit civil, la cerca resulta encara més llarga i fragmentada: al llarg del procés arriba a canviar fins a sis vegades d'advocada.

És amb l'advocada penal que E3 treballa a fons el relat de fets, un document exigít pel jutjat que requereix setmanes de feina conjunta i que ella descriu com un dels requeriments més durs del procés judicial. La seva advocada vol esperar a tenir la denúncia preparada per presentar-la en un moment que els permeti evitar el pitjor dels cinc jutjats de violència de Barcelona, en un sistema on, segons explica E3, la qualitat del tracte varia molt segons a quin d'aquests cinc et toca. Però el citatori arriba abans que E3 pugui presentar-la, i acaba sent citada precisament pel jutjat que volien evitar. Dues setmanes més, afirma E3, haurien pogut canviar el curs de tota la seva judicialització. Un cop el procés ja està en marxa, el tancament dels jutjats durant el confinament n'ajorna encara més la resolució, i un cop celebrada la primera vista, li queda al davant un any i mig d'incertesa absoluta, sense cap previsió de com avançarà el cas.

En paral·lel, troba dues barreres més. D'una banda, les advocades que l'assessoren li expliquen els límits legals que afronta:

"Violencia económica no se podía denunciar porque no forma parte de la ley de violencia [...] La psicológica sí se podía denunciar, pero se tenía que probar [...] Tuve suerte de que me agrediera físicamente. Eso permitió que mi denuncia procediera." (E3, p. 10)

De l'altra, els circuits civil i penal funcionen de manera independent malgrat dependre de la mateixa jutgessa i el mateix jutjat: el marit li posa una demanda per via civil mentre ella el denuncia per via penal, i la custòdia i el règim de visites es decideixen per via civil abans que el penal hagi determinat si hi va haver violència. Aquesta fragmentació té conseqüències directes en com es resol el seu cas. Quan finalment arriba l'ordre d'allunyament del procés penal, el mateix jutjat exigeix que els fills mantinguin el contacte amb el pare: la sentència li concedeix la custòdia exclusiva a ella, però no la pàtria potestat, i estableix visites amb pernòctes cada quinze dies i un mes sencer amb el pare a

l'estiu. Els fills esdevenen així una nova via de control per a l'exparella, que nega medicació crònica per al fill, s'oposa a canviar-lo d'escola davant una situació de violència escolar, li impedeix de viatjar a l'estranger amb ells, i l'obliga a encadenar nous judicis per cadascun d'aquests fronts.

"Yo tengo la obligación de cumplir sentencias [...] porque si yo las incumplo, puedo ir yo a la cárcel, que es como el caso de Juana Rivas." (E3, p. 34)

La resolució del conflicte civil arriba anys després i per una via aliena al circuit judicial: una negociació privada en què E3 renuncia als 14.000 € de manutenció impagada a canvi que l'exparella cedeixi part de l'exercici de la pàtria potestat en matèria d'educació, salut, domicili i viatges a l'estranger. L'acord, però, manté que els fills hagin de passar un mes sencer amb el seu pare durant l'estiu. Sobre aquesta negociació, E3 reflexiona: "He tenido que comprarla, ¿sabes? Es como esta sensación de que he comprado mis derechos y los de mis hijos." (E3, p. 41)

El desenllaç penal tampoc respon al que E3 esperava del procés. La llei preveu que, si l'agressor va a la presó, la jutgessa pot obligar la mare a portar-hi els fills de visita —una possibilitat que E3 vol evitar. Per això, a les portes del judici, arriben a un acord amb la part contrària perquè reconegui només una de les dues agressions, i així mantenir la pena per sota del llindar dels dos anys i evitar la presó efectiva. Finalment, la pena queda en dos anys, substituïbles per vint-i-un dies de treballs comunitaris. E3 expressa el seu desacord:

"Lo que yo pedí y que siempre le dije a mi abogada: yo quiero que vaya a terapia [...] esto a mí me parece gravísimo, porque no existe ningún seguimiento, tratamiento, curso, formación, toma de conciencia, nada. O sea, lo que hay es castigo o cárcel." (E3, pp. 29-30)

Al llarg del procés judicial, E3 considera que la preparació que rep de la seva advocada és determinant per al resultat del seu cas:

"Ya me habían preparado mi abogada y su asistente [...] tienes que contestar las preguntas en menos de un minuto, la jueza te va a detener si hablas más [...] Me prepararon. Esto es un privilegio, porque son abogadas privadas comprometidas, porque también hay abogadas privadas que no se comprometen y que no preparan." (E3, pp. 14-15)

Ara E3 acompanya altres dones que estan passant pels mateixos processos judicials, i constata que la manca de preparació és habitual: sovint els advocats d'ofici coneixen el cas de la clienta a les portes mateixes del jutjat, minuts abans de començar, sense temps real per preparar res.

E4

Un cop hi ha plaça, traslladen E4 a una casa d'acollida. Allà es troba amb un reglament intern molt exigent, aplicat de manera uniforme a totes les residents: habitació compartida amb residents de rotació constant, un menú tancat, una hora límit d'arribada a la nit, activitats preestablertes, teràpia. A això s'hi suma una norma pròpia del protocol de protecció, no negociable: no pot dir a ningú on viu. Aquest aïllament permet, d'una banda, fer de la casa un refugi segur on cap agressor pugui accedir, però, de l'altra, deixa les dones que hi viuen completament excloses de qualsevol xarxa social pròpia.

A la casa d'acollida, el pla de recuperació d'E4 s'orienta sobretot al procés terapèutic per afrontar les conseqüències de la relació de maltractament viscuda. Té alterat el ritme del son, incapaç de dormir a les nits, i la solució que li ofereixen és medicar-se. Durant aquest temps dedica el seu temps lliure a vendre artesanía al carrer, que és el que fins llavors li havia permès subsistir.

La casa d'acollida marca un límit temporal molt clar des d'un principi: si en tres mesos no ha trobat una alternativa, ha de marxar igualment. E4 podia buscar-se la vida per si mateixa un cop passat aquest termini, però recorda que no totes les residents es trobaven en la mateixa posició:

"[...] Otras mujeres como que sí que tenían niños, no hablaban el idioma, eh, habían sido mujeres supermaltratadas toda su vida y con dos niños grandes y no sabían qué hacer en su vida. O sea, ni siquiera podían estudiar algo para poder como salir fuera y como tener herramientas para empezar una nueva vida." (E4, p. 18)

Arribat aquest límit temporal, i sense cap recurs residencial equivalent que l'aculli en sortir-ne, és ella qui es busca on anar, okupant una casa amb amics. És en aquest període que torna amb la mateixa parella i té la seva filla amb ell.

Un parell d'anys després, viuen separats en situacions precàries materialment. E4 continua dedicant-se a l'artesanía i cuida majoritàriament ella de la filla. Un dia deixa la nena amb el pare, i ell acaba begut i inconscient a casa; la nena, molt petita, surt al carrer sola, i uns veïns, en veure-la, avisen la policia, que se l'emporta a l'hospital per fer-li un control mèdic i truca a E4 perquè es presenti a comissaria. Un cop allà, la policia actua d'intermediària amb la DGAIA per decidir si la filla pot tornar amb ella; en aquella espera, que s'allarga tota la tarda, E4 sent que li carreguen a sobre tota la responsabilitat de l'incident.

Al final, la DGAIA decideix que E4 es pot quedar amb la filla, però amb una condició: fins que no es resolgui la custòdia, no podrà tornar a deixar-la en cap circumstància sota la cura del pare. Aquesta condició, imposada en un moment de crisi puntual i sense cap procés que avalui la relació entre E4 i l'exparella, no és acceptada pel pare de la filla, qui, a partir d'aquest fet, comença a perseguir-les, presentant-se a casa seva i, després, a l'escola. Enmig d'aquesta escalada de violència, el procés judicial queda aturat per causa de la pandèmia. Mentre dura l'espera, l'exparella no es presenta als judicis ni respon a la citació —arribant a haver-hi una ordre de detenció— i continua presentant-se a casa seva.

Aquesta escalada de violència es torna molt visible davant de tercers, especialment en l'àmbit de l'escola, que recolza a E4 amb testimonis, vídeos, i suport que acaben jugant a favor seu de cara al procés de custòdia: la reiteració dels fets al voltant de l'escola fa saltar les alarmes i li permet acumular una denúncia rere l'altra, fins que el jutjat els concedeix una ordre d'allunyament.

En conjunt, les quatre trajectòries mostren que els límits de cada servei no operen aïllats, sinó que s'activen a través de com la posició interseccional de cada dona combina necessitats que el circuit no està pensat per llegir juntes: prioritzar-ne una sovint implica no encaixar en un altre servei, delimitat per un àmbit d'intervenció diferent. A això s'hi suma la saturació dels serveis especialitzats en violència masclista, que no sempre poden donar-hi resposta al mateix temps que els casos necessiten. L'accés als recursos no garanteix, per tant, una resposta continuada ni ajustada: la continuïtat de l'atenció queda condicionada als criteris d'accés, als temps de resposta i, en última instància, a la capacitat de cada dona per sostenir per si mateixa les transicions entre dispositius.

4.2.2. Dimensió simbòlica

El reconeixement extern de la violència

El reconeixement de la violència i l'autopercepció de víctima de les dones no es produeixen de la mateixa manera en els quatre casos. Més enllà dels eixos que han orientat la selecció de la mostra, els relats mostren que factors com el tipus de violència, el seu grau de visibilitat, la maternitat i el nivell de judicialització també condicionen la manera com la violència és interpretada pels dispositius institucionals, per l'entorn informal de les dones, i per conseqüència, per a elles mateixes.

En els casos d'E1 i E2 la violència es desenvolupa principalment en l'àmbit privat i no compta amb testimonis ni altres evidències externes, el que dificulta simultàniament el reconeixement per part

de l'entorn, el reconeixement institucional i, en conseqüència, el seu propi reconeixement. La violència necessita ser interpretada per algú perquè pugui esdevenir institucionalment llegible.

En E1, aquesta interpretació arriba des d'un servei especialitzat dels Mossos. La seva dificultat inicial per identificar la situació com a maltractament està vinculada també a la discapacitat física de l'exparella, que fa menys recognoscible, dins del seu propi esquema de comprensió i el del seu entorn, la possibilitat que ell sigui un agressor. És la professional qui amplia aquest marc i li assenjala que la violència no es limita a l'agressió física. El reconeixement institucional permet així requalificar una experiència que E1 no havia identificat inicialment com a violència. Però aquesta requalificació no resol per si mateixa la manca de validació que acompanya la seva experiència:

"[...] L'altra cosa que em sembla que és comuna a totes les que ho han passat és que tens una sensació fortíssima que ningú t'entén. La gent et pot dir que sí, que sí, però en el fons sempre penses que t'estan jutjant [...] 'Per què no ho has parat? Per què t'has ficat en una relació així?'" (E1, p. 3)

Un altre element que bloqueja E1 al principi és identificar-se amb l'imaginari social sobre qui pot ser una víctima:

"Tens la sensació que això passa més a les dones que pertanyen a un col·lectiu amb menys nivell cultural, amb un nivell socioeconòmic baix [...] i després t'adones que no és així [...] Tens una carrera, una professió liberal, com pots caure en això?" (E1, pp. 2-3)

A diferència d'E1, el cas d'E2 no compta, des del primer contacte amb els serveis, amb una requalificació institucional del malestar que sent: com s'ha vist, les professionals del CAP i de l'ASSIR interpreten el seu relat principalment a través del marc de l'embaràs i la psicologia perinatal, no com a violència de parella. E2 identifica altres elements de la seva posició que contribueixen a aquest no-reconeixement:

"O sigui, a mi se'm percep com una persona que pot aconseguir aquesta família nuclear, no?, de mare, pare, fills, típica catalana [...] En canvi, ve una persona com una, una dona migrada i diu: 'El meu marit em fa això', i [...] salten les alarmes i els protocols" (E2, p. 13).

A això s'hi afegeix, al seu parer, que haver esmentat consum de drogues o alcohol en la relació fa que no se la prengui seriosament, cosa que reforça la seva sensació d'haver quedat invisibilitzada davant del sistema.

En aquest sentit, la situació d'E2 és llegida a través de diferents dimensions que desplacen la violència com a marc principal d'interpretació. En la teràpia de parella, per exemple, una agressió física és reinterpretada com a violència mútua i no és llegida en clau de violència masclista. El reconeixement d'E2 només arriba de manera clara amb el metge de capçalera ja esmentat, per la seva experiència prèvia als Mossos. Així, tant en E1 com en E2, és un professional concret qui actua com a punt d'inflexió en disposar d'un marc que permeti llegir la violència.

En E4, l'autopercepció com a víctima tampoc és lineal: abans de ser mare i d'iniciar el procés judicial, quan arriba als serveis d'acollida, E4 tampoc s'ajusta al perfil que s'espera d'una dona víctima:

"Como que estaba tan feliz que no pareciera que tienes un problema de violencia [...] Porque había salido de esa zona de tanto machaque [...] ahora me siento bien, tengo un lugar para estar, estoy tranquila [...] Y las mujeres no podían creer que yo estaba tan feliz." (E4, p. 8)

La judicialització d'E3 i E4 mostra que el reconeixement de la violència queda subordinat a la manera en què aquesta pot ser llegida i acreditada segons els codis del sistema judicial. En el cas d'E3, els dos episodis de violència no tenen el mateix valor dins del procés judicial:

"Lo más probable es que en juicio sí se reconozca la primera agresión como agresión física [...] pero la segunda agresión no. ¿Por qué? Porque fue una agresión en donde yo no tuve un daño físico mayor [...] yo estaba en el portal del edificio donde él vivía [...] y [...] se podía entender que yo había provocado la violencia al ir a su vivienda. Entonces, lo que me dijo mi abogada es: eso te puede jugar en contra en el juicio, seguramente no se va a reconocer." (E3, p. 27-28)

La dona ha d'aprendre també quines formes de violència resulten més fàcilment acreditables i quines poden ser reinterpretades a partir del context en què es produeixen. En E3, aquesta consciència dels criteris judicials passa a formar part de la mateixa manera d'explicar i ponderar la violència viscuda. La seva posterior experiència de violència al voltant dels fills i de l'escola introdueix, en canvi, una altra forma de visibilitat: altres mares poden conèixer la situació, presenciar determinats episodis i actuar com a xarxa de suport:

"Y cuando padecí el acoso del maltratador durante estos meses entre el divorcio y la sentencia penal, ese grupo me acogió mucho, porque en las salidas del cole [...] pude informar a otras madres. [...] yo decidí no ocultarlo, no iba a ser mía la vergüenza ". (E3, p. 46)

Una dinàmica similar es produeix en E4: l'escola esdevé un espai on tercers poden presenciar els fets i intervenir-hi, i els testimonis i vídeos que en resulten juguen a favor seu en el procés judicial.

L'impacte del tracte institucional en la vivència de la trajectòria

La manera com les dones són tractades al llarg del circuit institucional tampoc és homogènia, i té efectes diferents sobre la manera com viuen i sostenen la seva trajectòria. Mentre que en alguns casos els serveis funcionen com a espais de validació i suport, en d'altres introdueixen noves fonts de violència institucional, d'incertesa, dependència o pèrdua d'autonomia.

En E1, el tracte institucional és principalment viscut com a suport. Precisament perquè els serveis constitueixen la seva principal font de reconeixement extern de la violència, la bona acollida que rep dels Mossos, dels Serveis Socials i de Tamaia té un pes important en la seva trajectòria:

"A nivell de recolzament emocional per part dels Mossos, res a dir, tot el contrari [...] Serveis socials i sobretot Tamaia em van ajudar moltíssim." (E1, p. 37)

En E2, en canvi, el contacte amb les institucions està marcat per una sensació de manca de suport i un increment de les seves pors davant la seva situació precària materialment. Les solucions que acaba adoptant per sortir de la situació tenen també un cost en termes d'autonomia i d'intimitat:

"Tornar amb la mare també et fa sentir molt ofegada. Jo feia 10 anys que no vivia a casa [...] he pujat a gairebé 400 € al mes sense tenir una independència, només per supervivència [...] sents que no tens un lloc per tu i sents que no podràs anar enlloc sola" (E2, p. 22)

En E3 i E4, la major durada i intensitat del contacte institucional multiplica els moments en què les decisions institucionals afecten directament la vida de les dones. És en aquestes trajectòries prolongades on elles descriuen amb més detall el tracte que viuen com a violència institucional.

En E3, aquest impacte es concentra principalment en el circuit judicial. La llarga experiència amb la jutgessa del Jutjat número 5 de Violència sobre la Dona de Barcelona, que porta tant el cas civil com el penal, és un dels elements més presents en el seu discurs:

"Es una jueza que maltrata a las mujeres, acalla, grita en la sala, no te deja hablar, te interrumpe. De alguna manera, aunque no con estas palabras, te hace sentir que eres una mentirosa, que no te cree." (E3, p. 5)

L'experiència amb la jutgessa no afecta només com és tractada ella mateixa, sinó també com el jutjat llegeix la violència exercida sobre els seus fills. En aquest context, E3 introdueix el concepte de fals *síndrome d'alienació parental* (SAP) per referir-se a situacions en què la preocupació d'una mare davant d'indis de violència cap als fills pot ser interpretada com una forma de manipulació sobre els propis. E3 identifica aquest mecanisme com una forma de desprotecció dels infants i de qüestionament de les mares que intenten protegir-los. En el seu propi cas, aquesta manca de reconeixement es fa especialment visible quan, després que els fills hagin començat a mantenir visites amb el pare, un informe del punt de trobada recull una situació de violència entre el pare i els fills. Quan E3 intenta introduir-lo en el judici, explica:

"La jueza no me deja declarar porque dice que yo no estoy informada de ese informe [...] Me dice que miento porque no hay ningún informe que recoja violencia." (E3, p. 37)

Quan finalment l'informe s'incorpora a l'expedient, la jutgessa decideix només incloure que E3 havia arribat impuntual algunes vegades, i no la situació de violència descrita en l'informe. Davant d'aquestes experiències, E3 s'organitza amb altres dones que han viscut situacions similars en el mateix jutjat per fer pública i visible la seva denúncia sobre la jutgessa. En aquest procés, el grup es constitueix com a *Madres Protectoras* de Barcelona, una denominació amb què les dones reivindiquen la seva posició com a mares que intenten protegir els fills davant de situacions de violència que consideren no reconegudes per les institucions.

En E4, el tracte institucional es concentra sobretot durant la seva estada a la casa d'acollida. Més enllà de les normes del recurs ja descrites, E4 posa l'accent en com determinades pràctiques intervenen en aspectes quotidians de la seva vida i en el marge de decisió que conserva dins del centre, com en l'administració de la medicació:

"Te las hacían tomar como rajatabla [...] Tenía que ir yo ahí a firmar y ellos te pasaban hasta el agua para que te tomaras todo. [...] A veces como que te obligaban más que por tu propio [...] querer hacer las cosas." (E4, pp. 17, 21)

Aquesta relació de poder amb la direcció del centre no es limita a les residents, sinó que també travessa la relació amb les professionals del centre. E4 percep que algunes treballadores intentaven mantenir una relació propera amb les residents, però que sabien que la directora era la seva cap i que havien de seguir les seves decisions. E4 relaciona aquesta dinàmica amb la precarietat de moltes altres residents, que no gosaven qüestionar les decisions imposades —una condició que, a

parer seu, permetia que aquest poder es consolidés fins a esdevenir una forma més de violència cap a les dones. Quan E4 explica a la seva treballadora social del SARA les situacions de la casa, no percep que aquestes queixes activin cap resposta:

"Yo decía: 'No me está gustando como ciertos tratos en la casa [...] Me preocupa esa situación [...] Hay muchas mujeres que no hablan, no dicen nada.' [...] Ellas mismas hacían oídos sordos." (E4, p. 23)

A aquesta manca de resposta s'hi afegeix la percepció que l'atenció rebuda no aborda adequadament algunes de les conseqüències de la violència. E4 explica que durant aquella etapa patia insomni, crisis de pànic i d'ansietat. La medicació li permetia dormir, però ella considera que l'atenció quedava curta perquè faltaven altres formes d'acompanyament:

"Es que faltaban muchas cosas ahí, porque creo que las trabajadoras sociales hacían de psicólogas y no eran psicólogas." (E4, p. 21)

El problema del son, explica E4, no queda resolt amb aquella intervenció i continua afectant-la anys després.

Les experiències descrites mostren que el tracte institucional és un element que intervé directament en les condicions en què es desenvolupa la trajectòria institucional de les dones. Les institucions poden protegir, sostenir i obrir vies de sortida de la violència, però també poden reproduir relacions de poder, desplaçar o qüestionar la veu de les dones, imposar costos sobre la seva autonomia i agreujar la seva situació de vulnerabilitat.

5. Conclusions

5.1 Principals troballes i resposta a les preguntes de recerca

Les trajectòries analitzades mostren que les posicions interseccionals de les dones no només configuren les necessitats que presenten al sistema d'atenció, sinó també la manera com les institucions les perceben i les acompanyen.

La vulnerabilitat econòmica, la disponibilitat de xarxa, les responsabilitats de cura, l'origen i el tipus de violència, entre molts altres eixos de desigualtat, intervenen en la manera com les dones entren al circuit, són reconegudes pel sistema, els recursos que poden mobilitzar i en la capacitat de sostenir-ne el recorregut. Aquests eixos de desigualtat que conviuen amb la violència masclista es

poden llegir, seguint la proposta de Rodó-Zárate (2023) sobre els espais de la vida quotidiana, com a malestars que assenyalen fins a quin punt un espai, també institucional, resulta habitable o expulsor per a una dona en una posició concreta.

Contràriament al que suggereix bona part de la literatura internacional, que associa l'acumulació d'eixos de desigualtat a més barreres i pitjor accés (MacDowell, 2013; Martín Martín et al., 2024; Domandžič et al., 2024), les dones migrades amb vulnerabilitat econòmica registren els usos més alts de recursos jurídics i institucionals (apartat 4.1.2). Els casos qualitatius suggereixen que aquest ús més elevat no reflecteix una major facilitat d'accés, sinó una major dependència d'aquests recursos: quan les dones no disposen d'alternatives pròpies, el recurs institucional esdevé l'única via disponible, i la seva trajectòria pel circuit es torna, en conseqüència, més llarga i més complexa. La mostra i el disseny d'aquest treball no permeten confirmar aquesta relació més enllà del nivell de la hipòtesi.

La trajectòria institucional és viscuda i interpretada per les dones com un procés en què han d'anar negociant les seves necessitats amb els límits dels serveis. El recorregut no és lineal ni està determinat únicament pels recursos disponibles: les dones poden decidir quan denunciar, quins recursos prioritzar, quines alternatives acceptar i quan continuar o abandonar determinades vies. La seva capacitat per fer-ho, però, està desigualment distribuïda. Els coneixements sobre els recursos, la xarxa informal, la capacitat econòmica i l'accés a professionals especialitzats poden facilitar que una dona compensi les mancances del circuit, mentre que altres dones depenen molt més de la resposta institucional. Aquesta centralitat de la trajectòria, més enllà dels recursos considerats individualment, coincideix amb l'aproximació de Vanneste et al. (2022).

Pel que fa a l'abordatge interseccional, la seva concreció en la pràctica és limitada. Els serveis incorporen determinades dimensions de les situacions de les dones, però sovint les aborden separatament o prioritzen aquella que encaixa amb la funció específica dels dispositius. Això genera respostes parcials, derivacions que no assegurin la continuïtat, desajustos entre els temps institucionals i els de les dones i situacions en què una necessitat queda desatesa perquè no correspon al recurs activat. La interseccionalitat no es concreta, per tant, en una adaptació sistemàtica de la resposta a la combinació de necessitats de cada dona. Aquesta fragmentació coincideix amb les dificultats identificades en la literatura catalana sobre l'aplicació de la interseccionalitat en les polítiques públiques (Coll Planas & Solà Morales, 2019; Coll Planas et al., 2021; Soler Campins et al., 2022). A això també s'hi suma que la possibilitat d'aplicar efectivament una perspectiva interseccional no depèn només del disseny dels dispositius, sinó de la capacitat

material, organitzativa i professional del sistema per sostenir-la. Les dificultats identificades no provenen només de la fragmentació del disseny, sinó també de mancances de places i recursos, temps d'espera incompatibles amb les necessitats de les dones, discontinuïtat dels professionals, dificultats de coordinació i manca d'especialització en alguns punts del circuit. Això limita la capacitat dels serveis per adaptar la resposta a trajectòries que requereixen una lectura transversal i sostinguda.

5.2 Recomanacions

1. Garantir les condicions estructurals que fan possible una resposta integral: prou places i professionals, temps de resposta adequats i formació especialitzada suficient perquè la qualitat de l'atenció no depengui de la sensibilitat individual de qui atén.
2. Millorar els protocols de detecció de la violència en els recursos de la XARI, amb formació continuada per a totes les figures professionals, protocols específics per a moments com l'embaràs i el postpart —on la violència pot quedar desplaçada per altres marcs d'atenció— i criteris per identificar formes menys visibles, com la violència psicològica i econòmica. En contextos de separació i judicialització, cal revisar la interpretació de les situacions dels fills perquè l'avaluació del risc els protegeixi sense desplaçar el focus de l'agressor cap a la mare.
3. Revisar els criteris d'accés a recursos com l'assistència jurídica gratuïta, per evitar que la manca de denúncia deixi desprotegides dones que no han iniciat un procediment penal.
4. Reforçar la supervisió i les garanties davant de formes de violència institucional dins del sistema, tant en recursos residencials com en l'àmbit judicial. En els primers, les mesures de protecció han d'evitar que la vulnerabilitat redueixi la capacitat de decisió o generi noves formes de control institucional; en el segon, cal evitar que el tracte als jutjats de violència —inclosa la interpretació de mecanismes com el fals síndrome d'alienació parental— qüestioni o revictimitzi les dones que intenten protegir els seus fills.
5. Reduir la fragmentació del circuit mitjançant coordinació i derivació estables, amb seguiment, especialment entre els circuits civil i penal quan les decisions afecten la custòdia o el règim de visites, i mitjançant mecanismes de derivació cap a habitatge i ajuts econòmics. La derivació ha de garantir el traspàs d'informació i la continuïtat de l'acompanyament, sense que els canvis de

professional obliguin a reiniciar processos ni recaigui sobre la dona la responsabilitat d'articular el circuit.

En conjunt, aquestes mesures apunten a una mateixa necessitat: que la interseccionalitat i l'atenció integral no depenguin de la capacitat individual de les dones ni de la iniciativa puntual dels professionals, sinó que quedin incorporades en el funcionament ordinari del circuit.

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. (2026). *Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA)*. Dones i Feminismes. Recuperat el 26 d'agost de 2026 de <https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/serveis-i-programes/servei-atencio-recuperacio-i-acollida>

Burman, E., Smailes, S., & Chantler, K. (2004). "Culture" as a barrier to service provision and delivery: Domestic violence services for minoritized women. *Critical Social Policy*, 24(3), 332–357. <https://doi.org/10.1177/0261018304044363>

Coll Planas, G., & Solà Morales, R. (2019). *Guia per incorporar la interseccionalitat a les polítiques locals*.

Coll Planas, G., Solà Morales, R., & García Romeral, G. (2021). Aplicació de la interseccionalitat en les polítiques i serveis d'igualtat i no discriminació: reflexions crítiques i recomanacions.

Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299.

Departament d'Igualtat i Feminismes, Secretaria de Feminismes, Direcció General per a l'Erradicació de les Violències Masclistes. (2024, febrer). *Protocol marc per a una intervenció amb la diligència deguda en situacions de violències masclistes* (versió actualitzada). Generalitat de Catalunya. <https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/violencies-masclistes/coordinacio-i-treball-en-xarxa/protocols/index.html>

Departament d'Igualtat i Feminismes. (2025, 6 de novembre). *Serveis d'intervenció especialitzada (SIE)*. Generalitat de Catalunya. <https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/violencies-masclistes/serveis-dintervencio-especialitzada-en-violencia-masclista-SIE/>

Departament d'Interior. (2021). *Enquesta sobre les violències masclistes a Catalunya 2021*. Generalitat de Catalunya. https://interior.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/seguretat/estudis-i-enquestes/enquesta_de_violencia_masclista/enquesta-sobre-les-violencies-masclistes-a-catalunya-2021/

Domandžič, M. V. M., García, N. F., González, J. M. D., & Gómez, E. G. (2024). Desafiando el silencio: mujeres sin hogar, violencia de género y las barreras institucionales a debate. *Prisma Social*, 44, 4–30.

Erez, E., Adelman, M., & Gregory, C. (2009). Intersections of immigration and domestic violence: Voices of battered immigrant women. *Feminist Criminology*, 4(1), 32–56. <https://doi.org/10.1177/1557085108325413>

García-Quinto, M., Briones-Vozmediano, E., Otero-García, L., Goicolea, I., & Vives-Cases, C. (2021). *Social workers' perspectives on barriers and facilitators in responding to intimate partner violence in primary health care in Spain*. *Health & Social Care in the Community*, 30(1), 102–113.

Generalitat de Catalunya. (2008, 24 d'abril). *Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 5123. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-9294>

Generalitat de Catalunya. (2020, 22 de desembre). *Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 8306. https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/index.html?action=fitxa&documentId=889760

Goodman, L. A., Thomas, K., Cattaneo, L. B., Heimel, D., Woulfe, J., & Chong, S. K. (2016). Survivor-defined practice in domestic violence work: Measure development and preliminary evidence of link to empowerment. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(1), 163–185.

Institut Català de les Dones. (2025). Dossier estadístic 2024: Violències masclistes [Informe]. Observatori de la Igualtat de Gènere, Generalitat de Catalunya. https://dones.gencat.cat/content/dam/dones/03_ambits/observatori/03_dossiers_estadistics/2024/Dossier-estadistic_Violencies-Masclistes-2024-0910.pdf

Institut Català de les Dones. (2026, 14 de febrer). *Serveis i oficines d'informació i atenció a les dones*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 26 d'agost de 2026 de https://web.archive.org/web/20260214145406/https://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/recursos_atencio/mapa_siad/

Jefatura del Estado. (2004, 28 de diciembre). *Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de medidas de protección integral contra la violencia de género*. Boletín Oficial del Estado, 313, 42166–42197. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2004/12/28/1>

Larrauri, E. (2009). Desigualdades sonoras, silenciosas y olvidadas: género y derecho penal.

MacDowell, E. L. (2013). Theorizing from particularity: Perpetrators and intersectional theory on domestic violence. *Journal of Gender, Race & Justice*, 16, 531–552.

Martín Martín, P., Nadal-Amengual, I., Bouza Bañobre, S., & Ferragut Moranta, C. (2024). Violencia de género y exclusión residencial: olvidos y lagunas en la atención integral a mujeres víctimas. *Investigaciones Feministas*, 15(2), 395–405.

Mosteiro, M. J., Barreiro, F., García Antelo, B., & Zamora, E. T. (2024). Atención a mujeres mayores víctimas de violencia de género en centros de información a mujeres. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 13(1), 287–301.

Naredo Molero, M., Pérez Viejo, J., Monllor, M., Tardón Recio, B., & Cruz Coronado, S. (2015). *Violadas y expulsadas. Entre el miedo y la desprotección: mujeres migrantes en situación irregular frente a la violencia sexual en España*.

Nixon, K. L., Tutty, L. M., Weaver-Dunlop, G., & Walsh, C. A. (2007). Do good intentions beget good policy? A review of child protection policies to address intimate partner violence. *Children and Youth Services Review*, 29(12), 1469-1486.

Otero-García, L., Durán-Martín, E., Castellanos-Torres, E., Sanz-Barbero, B., & Vives-Cases, C. (2024). Accessibility of intimate partner violence-related services for young women in Spain: Qualitative study on professionals' perspectives. *PLOS ONE*, 19(4), e0297886.

Reif, K., Jaffe, P., Dawson, M., & Straatman, A. L. (2020). *Provision of specialized services for children exposed to domestic violence: Barriers encountered in Violence Against Women services*. *Children and Youth Services Review*, 109, 104684.

Rivas Rivero, E., Bonilla Algovia, E., & García Pérez, B. (2017). *Influencia de la necesidad económica en los procesos de interposición de denuncias en víctimas de violencia de género en contextos de pobreza*. *Journal of Feminist, Gender and Women Studies*, 5, 57–65.

Robinson, S. R., Ravi, K., & Voth Schrag, R. J. (2020). *A Systematic Review of Barriers to Formal Help Seeking for Adult Survivors of IPV in the United States, 2005–2019*. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(5), 1279–1295.

Rodó-Zárate, M. (2023). Intersectionality and the spatiality of emotions in feminist research. *The Professional Geographer*, 75(4), 676–681.

Rodó-Zárate, M., & Jorba, M. (2022). Metaphors of intersectionality: Reframing the debate with a new proposal. *European Journal of Women's Studies*, 29(1), 23–38.

Salut Integral Barcelona. (2024, 26 de juliol). *Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR)*. Generalitat de Catalunya. <https://salutintegralbcn.gencat.cat/ca/ambits/atencio-a-la-salut-sexual-i-reproductiva-assir/>

Segato, R. L. (2016). *La guerra contra las mujeres*. Traficantes de Sueños.

Soler Campins, M., Coll Planas, G., Garcia-Castillo, M., García-Romeral, G., Cors Pedrol, M., Montfort, A., ... Rodrigo, D. (2022). *Interseccionalitat a les polítiques públiques: generant eines pràctiques per a la seva aplicació*.

Stylianou, A. M., Postmus, J. L., & McMahon, S. (2013). Measuring abusive behaviors: Is economic abuse a unique form of abuse? *Journal of Interpersonal Violence*, 28(16), 3186–3204.

Vanneste, C., Coene, G., Dziewa, A., Eggerickx, T., Fallon, C., GLOWACZ, F., ... & Withaecx, S. (2022). Intimate Partner Violence: impact, processes, evolution and related public policies in Belgium.

Declaració d'originalitat

Manifesto mitjançant la present declaració que aquest Treball Final de Màster és un treball propi i original. Confirmo que:

- Aquest treball ha estat redactat exclusivament per mi, sense fer servir cap mena d'ajuda, d'una altra persona o d'una tecnologia;
- No he utilitzat ni parafrasejat cap document, dades o informacions sense el reconeixement degut a l'autoria original, ni els he utilitzat de forma extensa per substituir o maquillar el meu propi redactat;
- He referenciat clarament d'acord amb les normes i requisits de la Facultat totes les fonts utilitzades en el treball (ja siguin d'una font impresa, Internet o qualsevol altra font), tant al text com en el llistat de Bibliografia.
- No he falsificat o manipulats les dades utilitzades o les troballes del treball realitzades;
- Cap part d'aquest treball no s'ha utilitzat prèviament, o alhora, per a altres cursos o assignatures dins el Màster o com a exercici dins d'altres processos d'avaluació. En el cas d'haver utilitzat algun fragment d'aquestes característiques he demanat permís explícit al tutor o tutora i n'he deixat constància del seu ús situant una nota a peu de pàgina en el propi text explicitant clarament quin és el fragment coincident;

Soc conscient que qualsevol constatació de falsedat en aquesta declaració resultarà en una acció disciplinària segons les recomanacions de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia.

Confirmo que entenc que el meu treball pot ser verificat electrònicament en busca de plagi o d'un ús indegut d'eines d'intel·ligència artificial mitjançant l'aplicació de programari específic i que podrà ser emmagatzemat per a una eventual comparació futura.

Nom i cognoms de l'alumne/a: Gemma Tria Albert

Data: 24/08/2026

Signatura:

ANNEX 1. Operativització de les variables quantitatives

- Ús dels recursos institucionals

Aquesta taula operativitza indicadors dicotòmics d'ús de recursos (Sí/No). No requereixen reclassificació perquè les categories ja són binàries.

Recurs	Descripció	Ítems EVMC	Pregunta al formulari
Tractament psicològic	Ús d'atenció psicològica arran dels fets	E15.A / E40.A / F13.A	«A causa d'aquest fet o agressió va utilitzar després: Tractament psicològic?»
Atenció mèdica	Ús de tractament mèdic arran dels fets	E15.B / E40.B / F13.B	«A causa d'aquest fet o agressió va utilitzar després: Tractament mèdic?»
Assistència legal	Ús d'assistència d'un/a advocat/ada	E15.C / E40.C / F13.C	«A causa d'aquest fet o agressió va utilitzar després: Assistència d'un/a advocat/ada?»
Serveis socials	Ús de l'ajuda dels serveis socials	E15.D / E40.D / F13.D	«A causa d'aquest fet o agressió va utilitzar després: Ajuda dels serveis socials?»
Serveis específics d'atenció a les dones	Ús de serveis d'informació a dones o d'atenció a la víctima	E15.E / E40.E / F13.E	«A causa d'aquest fet o agressió va utilitzar després: Ajuda dels serveis d'informació a dones o d'atenció a la víctima?»
Denúncia	Interposició de denúncia davant la policia o el jutjat	E20 / E42 / F15	«Ho va denunciar signant un document de denúncia davant la policia o el jutjat?» (1 = Sí, personalment; 2 = Sí, a través d'altri)

Taula A1.1 — Ús dels recursos institucionals

Codificació

Cada indicador d'ús de recursos pren valor 1 (Sí) si almenys una de les tres fonts (E15, E40 o F13) té valor 1 (Sí), i 0 (No) en cas contrari (incloent-hi les que no van ser preguntades perquè no van entrar en aquell bloc, ja que per a elles una altra font sí que estarà disponible). Com que totes les dones de la submostra tenen almenys una font vàlida (la del bloc que va motivar la seva inclusió), no es generen NA per manca de pregunta.

- Posició interseccional

Aquesta taula operativitza variables sociodemogràfiques que requereixen un procés de reclassificació per a la seva anàlisi.

Eix	Ítems EVMC	Pregunta formulari	Categories originals	Reclassificació	Categories finals	Freqüències submostra
Edat	EDAT_R	Edat calculada a partir de la data de naixement		Agrupació en quatre trams a partir de la variable derivada EDAT_R	- 16-29 - 30-49 - 50-64 - 65+	- 503 - 1.225 - 659 - 459
Origen	H1	«Vostè va néixer...»	1 = Catalunya, 2= resta d'Espanya 3 = estranger	Catalunya o resta d'Espanya → autòctona; estranger → migrada	autòctona / migrada	2.403 autòctones; 443 migrades
Posició socioeconòmica	H6	«Vostè és econòmicament independent? És a dir, podria viure només amb els seus ingressos?»	0 = No 1 = Sí (a "podria viure només amb els seus ingressos?")	No (dependent) → vulnerable Sí (independent) → no vulnerable	vulnerable / no vulnerable	- 1.039 vulnerables - 1.799 no vulnerables - 8 NA
	H4 (classif. binària)	«Quin nivell d'estudis acabats té vostè? Assenyali el nivell més alt que va finalitzar.»	1-6, de "sense estudis" a "universitaris 2n cicle" (97=Altres, 99=NS/NC)	Valors 1-3 → baix Valors 4-6 → alt	nivell baix / nivell alt	- 2.094 alts - 752 baixos
	H4 (classif. cat.)	«Quin nivell d'estudis acabats té vostè? Assenyali el nivell més alt que va finalitzar.»	1-6, de "sense estudis" a "universitaris 2n cicle" (97=Altres, 99=NS/NC)	1-2 → sense estudis/primaris 3 → sec. obligatoris 4 → sec. postobligatoris 5-6 → universitaris	- Sense estudis/Primaris - Sec. Obligatoris - Sec. Postobligatoris - Universitaris	- 408 - 344 - 717 - 1.360 - 17 NA

Responsabilitats de cura	B6, B7.B	B6: «Té vostè fills/filles propis o de la seva parella? (inclou adopcions)» / B7.B: «I quants d'aquests són menors d'edat?»	B6: té fills/es propis o de la parella; B7.B: quants són menors	Sí si B6=1 i B7.B>0; No en la resta	sí / no	- 1.945 sense fills menors - 901 amb fills menors ¹²
--------------------------	----------	---	---	--	---------	--

Taula A1.2 — Posició Interseccional

¹² Les dones amb B6=1 però sense resposta vàlida a B7.B queden fora d'aquesta classificació.

ANNEX 2. Construcció dels perfils interseccionals

L'anàlisi quantitativa es proposa examinar com l'ús dels recursos varia segons la posició interseccional de les dones. Per fer-ho calia definir uns perfils que servissin, alhora, per caracteritzar aquesta variació i per seleccionar els casos de la fase qualitativa. Definir-los va requerir un procés d'exploració i de decisions successives que es documenta aquí, perquè la manera com s'han construït els perfils condiciona directament la lectura dels resultats posteriors.

1. Punt de partida: primera exploració amb quatre eixos

El punt de partida van ser els eixos que el marc teòric identifica com a rellevants per a les trajectòries institucionals: l'origen, la classe social (operativitzada com a posició socioeconòmica), el cicle vital i les responsabilitats de cura. L'exploració inicial es va centrar en l'origen, la posició socioeconòmica —que en aquesta fase encara s'explora amb dos indicadors candidats, nivell d'estudis i vulnerabilitat econòmica— i les responsabilitats de cura, els tres eixos amb indicadors més clars a l'EVMC, i va reservar el cicle vital per a una valoració posterior, per evitar una fragmentació excessiva de la mostra en una fase on l'objectiu era resoldre l'operativització de la posició socioeconòmica.

El resultat van ser setze perfils (origen × nivell d'estudis × vulnerabilitat × fills menors). La Figura A2.1 en mostra la distribució. Aquesta primera exploració es va fer amb 2.244 dones, un cop excloses les 8 sense dada de vulnerabilitat, les 17 sense dada de nivell d'estudis i les 577 sense dada de fills menors convivents.

L'anàlisi va evidenciar dos problemes:

- Problema de mida: els grups eren molt desiguals, del més nombrós (609 dones) al més petit (24 dones). Comparar percentatges d'ús entre grups tan dispars resultava poc fiable, perquè en els perfils més petits qualsevol variació individual distorsiona el percentatge.
- Problema conceptual: en incorporar simultàniament el nivell d'estudis i la vulnerabilitat econòmica, la posició socioeconòmica quedava desdoblada en dos indicadors sense un criteri teòric que justificu tractar-los per separat.

Calia, doncs, resoldre com operativitzar la posició socioeconòmica amb un únic indicador i reduir el nombre d'eixos per garantir grups interpretables.

2. Tria de l'indicador de posició socioeconòmica

La tria de l'indicador de posició socioeconòmica es va fer comparant els dos candidats (nivell d'estudis vs. vulnerabilitat econòmica) i examinant si un podia estar recollint l'efecte de l'altre. Per fer-ho, es va desagregar el nivell d'estudis i es va creuar amb la dependència econòmica dins de cada origen. La Figura A2.2 mostra els resultats d'aquesta anàlisi.

L'anàlisi va mostrar dos patrons diferents:

- Nivell d'estudis: manté un patró unidireccional en tots els encreuaments —a menys estudis, més ús de gairebé tots els recursos—, tant en autòctones com en migrades.
- Vulnerabilitat econòmica: es comporta de manera diferent segons l'origen. A la denúncia, per exemple, la vulnerabilitat econòmica frena l'ús entre les dones autòctones però l'impulsa entre les migrades. Aquesta interacció, absent en el nivell d'estudis, fa de la vulnerabilitat econòmica un indicador més productiu per a una lectura interseccional.

S'hi suma, a més, el criteri teòric ja establert (2.1.1): la vulnerabilitat econòmica captura directament l'autonomia respecte de l'agressor, mentre que el nivell d'estudis n'és una aproximació més indirecta.

Decisió 1: la posició socioeconòmica s'operativitza a través de la vulnerabilitat econòmica (H6: vulnerabilitat econòmica: vulnerable / no vulnerable). El nivell d'estudis es descarta com a eix per a crear els perfils, tot i que es manté per a anàlisis complementàries.

3. L'origen com a eix transversal: per què es manté

L'origen (autòctona / migrada) es manté com a eix per diverses raons:

1. És un eix central del marc teòric: les trajectòries institucionals de les dones migrades poden estar condicionades per barreres específiques.
2. Mostra interaccions rellevants: com s'ha vist a la Figura A2.2, l'origen interactua amb la vulnerabilitat econòmica en patrons que no es donen en altres eixos (per exemple, l'efecte de la vulnerabilitat sobre la denúncia és oposat segons l'origen).
3. És operativament viable: el creuament origen × vulnerabilitat genera quatre grups amb efectius suficients per a l'anàlisi.

Una limitació d'aquest indicador és que no distingeix país ni regió de procedència: totes les dones nascudes fora de Catalunya o Espanya es classifiquen conjuntament com a "migrades", amb independència del seu origen concret. La impossibilitat de desagregar per país fa que el creuament amb la vulnerabilitat econòmica esdevingui més rellevant encara, perquè permet distingir, dins d'aquest grup heterogeni, un eix de diversitat interna —la posició socioeconòmica— que l'indicador d'origen per si sol no pot captar.

Decisió 2: l'origen es manté com a primer eix dels perfils.

4. Valoració del cicle vital (edat) com a tercer eix

Un cop definits els dos eixos (origen i vulnerabilitat econòmica), es va valorar si el cicle vital podia incorporar-se com a tercer eix, atesa la seva rellevància al marc teòric. Es van afegir les franges d'edat (16-29, 30-49, 50-64, 65+) al creuament d'origen i vulnerabilitat per comprovar-ne la viabilitat. La Figura A2.3 mostra la distribució resultant.

El resultat fragmentava la mostra en excés: en desglossar cada perfil en quatre trams d'edat, diverses combinacions quedaven amb efectius mínims —el grup «migrada, vulnerable, 65 anys o més», per exemple, amb només 12 dones—, molt per sota del llindar que faria fiables els percentatges.

Decisió 3: l'edat es reserva per a una exploració complementària (secció 4.1.5 de l'informe) i per a la fase qualitativa, on pot abordar-se sense les restriccions de mida que imposa el creuament.

5. Valoració de les responsabilitats de cura com a tercer eix

Les responsabilitats de cura (fills menors convivents) es van considerar com a possible tercer eix pel seu pes en les trajectòries institucionals. La incorporació d'aquest eix al creuament d'origen i vulnerabilitat hauria multiplicat els perfils de quatre a vuit, amb la següent distribució: autòctones vulnerables amb fills (256), autòctones vulnerables sense fills (446), autòctones no vulnerables amb fills (470), autòctones no vulnerables sense fills (703), migrades vulnerables amb fills (86), migrades vulnerables sense fills (78), migrades no vulnerables amb fills (87), migrades no vulnerables sense fills (128), sobre una base de 2.254 dones amb dada vàlida de fills —584 de les 2.838 dones no tenen dada de fills menors i queden fora d'aquesta distribució.

Tot i que cap grup no quedava amb un efectiu crític, la inclusió d'aquest eix complicava la selecció de casos per a la fase qualitativa, que ja parteix de quatre perfils contrastats. Atès que la literatura situa les responsabilitats de cura com un factor rellevant (Larrauri, 2009; García-Quinto et al., 2021; Reif et al., 2020), es reserven com a eix d'exploració central a la fase qualitativa, on les entrevistes permeten abordar-ne la complexitat sense les restriccions de mida que imposa el creuament de la fase quantitativa.

Decisió 4: les responsabilitats de cura no s'incorporen com a eix del creuament principal. Es mantenen com a variable de creuament secundària en les anàlisis quantitatives i com a eix d'exploració a la fase qualitativa.

6. Model final

El model final es construeix, per tant, a partir de dos eixos —origen i vulnerabilitat econòmica—, que combinen grups prou nombrosos per ser interpretables i amb la capacitat de generar itineraris contrastats i teòricament rellevants.

El creuament dona lloc a quatre perfils, que apleguen 2.838 dones (un cop excloses les 8 sense dada de vulnerabilitat econòmica):

Perfil	n
Autòctona, no vulnerable	1.538
Autòctona, vulnerable	859
Migrada, no vulnerable	261
Migrada, vulnerable	180
Total	2.838

Taula A2.1 — Freqüències dels perfils (origen × vulnerabilitat econòmica)

Aquests quatre perfils constitueixen la base de tota l'anàlisi que segueix i el punt de partida per a la selecció dels casos de la fase qualitativa.

FIGURA A2.1 — Distribució de la mostra en els 16 perfils inicials

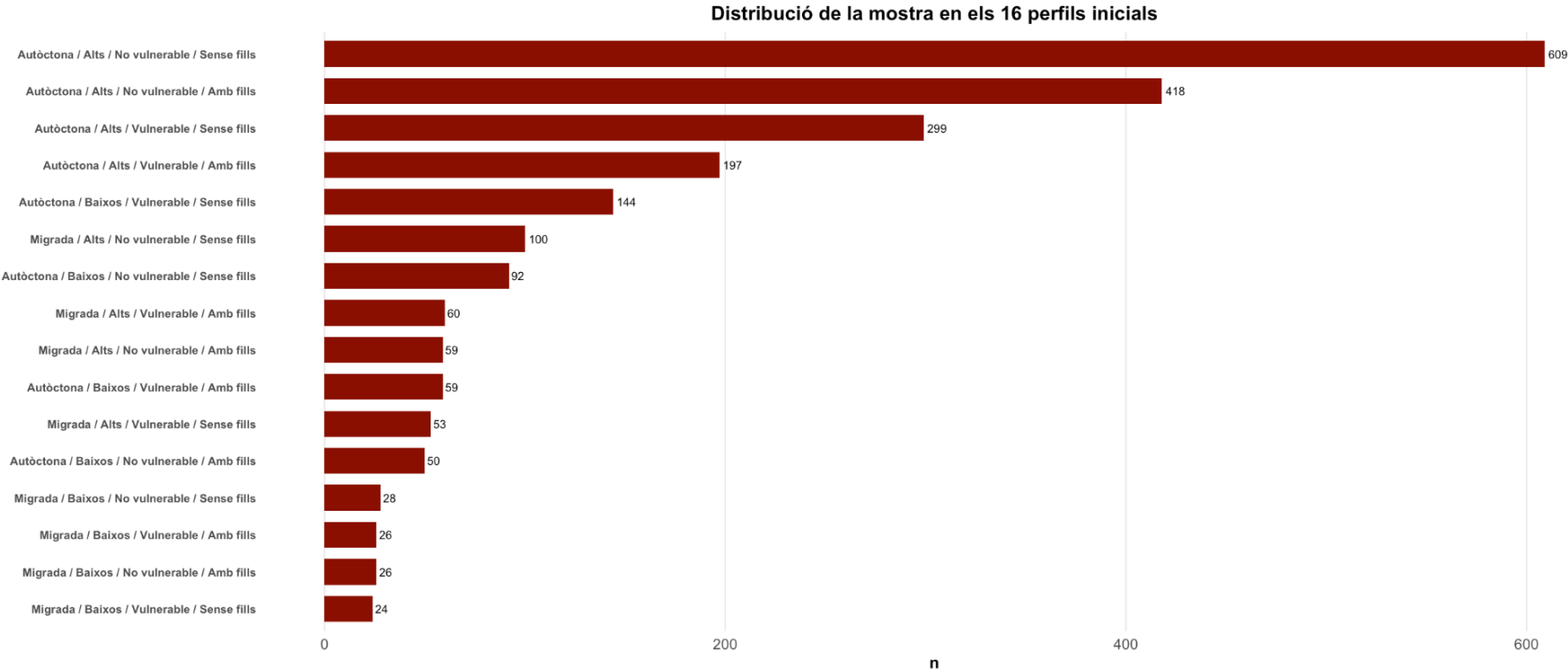

FIGURA A2.2— Efecte composició: ús dels recursos segons estudis i vulnerabilitat econòmica

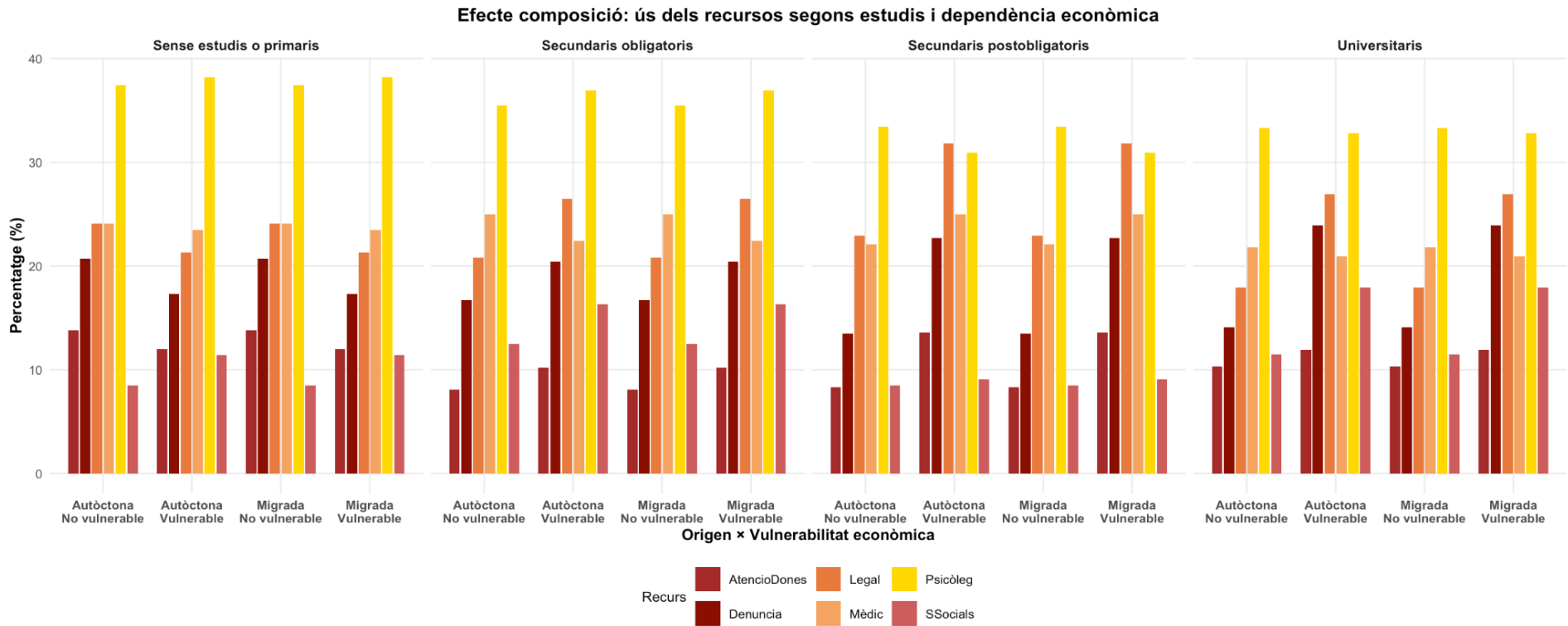
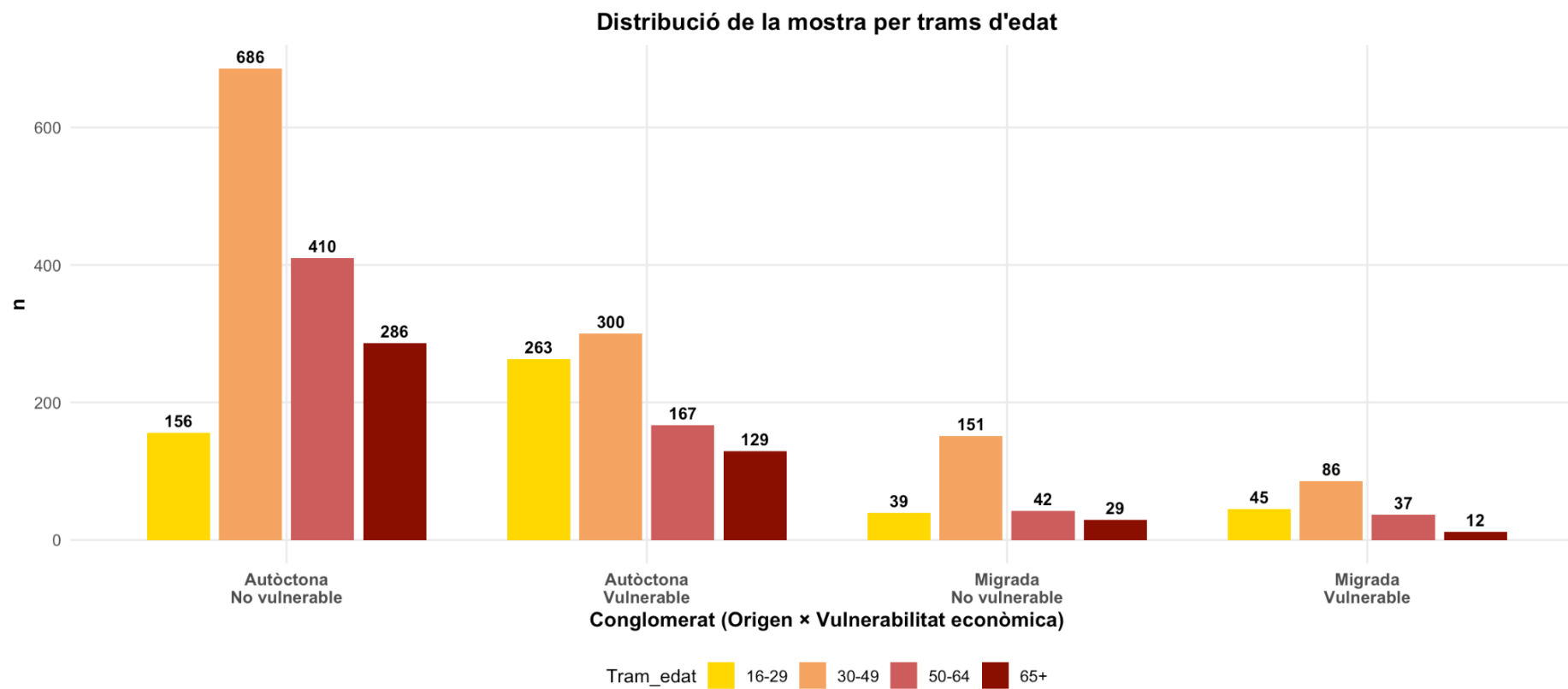

FIGURA A2.3 — Distribució de la mostra per trams d'edat

ANNEX 3. Esquema de codificació d'entrevistes i taules de distribució dels codis

1. Esquema de codificació d'entrevistes

Tots els codis es llegeixen, en primer lloc, en termes de presència o absència en el relat de cada dona. Aquesta lectura permet identificar, de manera comparativa, quines dimensions apareixen en cadascuna de les trajectòries. La presència d'un codi per si sola, però, no constitueix el resultat de l'anàlisi. El seu valor analític resideix principalment en el contingut i el context en què apareix: què relata cada dona, i en quin moment de la seva trajectòria emergeix aquella experiència.

A • Variable dependent: la trajectòria institucional

- **Dimensió 1 — Pràctica: Recursos del circuit**

Codi	Definició
Mossos	Activació o no activació dels Mossos
Serveis d'atenció a la dona	Activació o no activació dels Serveis específics d'atenció a la dona
Psicòleg	Activació o no activació de recursos d'atenció psicològica
Habitatge / Acollida	Activació o no activació de Serveis d'habitatge d'acollida
Serveis Socials	Activació o no activació dels Serveis socials
Suport legal	Activació o no activació de recursos de suport jurídic
Denúncia	Activació o no activació de denúncia
Serveis sanitaris	Activació o no activació dels Serveis Sanitaris

Taula A3.1 — Recursos del circuit

- **Dimensió 1 — Pràctica: Dinàmiques de la trajectòria**

Els codis següents són abductius, construïts a partir dels quatre discursos.

Codi	Definició
------	-----------

Derivacions interinstitucionals	Traspàs d'un servei a un altre, o absència d'aquest traspàs.
Recorregut fora del sistema públic	Recursos aliens al circuit: pagament, o entitats sense conveni públic.
Barreres d'accés	Obstacles per accedir al circuit.
Treball propi de la dona	Esforç, iniciativa i persistència per navegar els recursos i sostenir el procés.
Límits operatius dels serveis	Límits operatius que presenten els serveis i que dificulten sostenir i avançar el recorregut un cop dins. S'ha recorregut quatre subtipus abductius:
	Rigidesa del disseny: El disseny del servei o de la política no preveu la diversitat de situacions reals de les dones; quan la realitat d'una dona no hi encaixa, el servei no té marge per adaptar-s'hi.
	Manca d'especialització i continuïtat: Professionals del circuit no familiaritzats amb violències masclistes, o interrupcions en l'acompanyament que trenquen la continuïtat del procés.
	Respostes parcials: Atén algunes necessitats de la dona, deixant-ne d'altres, igualment connectades a la violència viscuda, sense resposta.
	Límits de temporalitat: El temps de resposta del servei no s'ajusta al temps que la dona necessita.

Taula A3.2 — Dinàmiques de la trajectòria

- **Dimensió 2 — Simbòlica: Codis vivencials**

Els codis següents són abductius, construïts a partir dels quatre discursos.

Codi	Definició
------	-----------

Reconeixement extern de violència	Un agent (institucional o de l'entorn personal) qualifica l'experiència com a violència per part de la parella/exparella.
No-reconeixement extern de violència	Un agent (institucional o de l'entorn personal) minimitza, justifica l'agressor, o invisibilitza la violència.
Autopercepció com a víctima	Com es veu ella respecte la categoria víctima: identificació, resistència o rebuig.
Por	Por a no ser creguda, a perdre els fills, a l'agressor o a les conseqüències d'iniciar/sostenir el recorregut.
Violència institucional	Tracte deshumanitzador, autoritari, de control, desautorització o judici moral per part d'agents institucionals.
Bon tracte institucional	Pol positiu de l'experiència del tracte: sentir-se ben atesa, acollida, alleujada, sostinguda per un recurs o professional.
Sentiments de vergonya / Culpa	Impacte de la vergonya i la culpa en el discurs de la dona: la sensació de ser jutjada o responsabilitzada per la situació viscuda (amb el silenci i l'ocultació que se'n deriven), i també el procés invers: desfer-se'n i decidir no assumir la vergonya ni mantenir-ho en secret.

Taula A3.3 — Codis simbòlics

B · Variables independents

Codi	Què captura / quan es marca
Origen	Lloc de naixement: autòctona (Catalunya/Espanya) o migrada (nascuda a l'estranger). Es marca quan es tematitza com a factor.

Vulnerabilitat econòmica	Posició material i dependència econòmica percebuda: vulnerable / no vulnerable.
Responsabilitats de cura	Presència de fills/es menors o persones dependents a càrrec, i el seu pes en el recorregut.
Violència física	Presència de violència física i com condiciona la resposta que activa el sistema.
Violència econòmica	Presència de violència econòmica i com el sistema la tracta.
Violència psicològica / emocional	Presència de violència psicològica/emocional i com condiciona la resposta.
Xarxa de suport	Existència, tipus i impacte de suport social (familiar, d'amistats, comunitari) o de la seva absència.

Taula A3.4 — Variables independents

2. Taules de distribució dels codis

Per situar la diversitat de recorreguts que emergeixen d'aquests quatre perfils, la taula A3.5 recull, de manera sintètica, els recursos que cada dona va activar al llarg de la seva trajectòria. Totes quatre comparteixen l'ús del psicòleg, del suport legal i dels serveis d'atenció a la dona; la denúncia, els serveis socials, l'habitatge i l'activació dels Mossos dibuixen, en canvi, itineraris diferenciats.

Recurs	E1	E2	E3	E4
Mossos	Sí	No	Sí	Sí
Atenció a la Dona	Sí	Sí	Sí	Sí
Psicòleg	Sí	Sí	Sí	Sí

Recurs	E1	E2	E3	E4
Habitatge/Acollida	No	No	No	Sí
Serveis Socials	Sí	No	No	Sí
Serveis Sanitaris	No	Sí	Sí	Sí
Suport legal	Sí (privat)	Sí	Sí (privat)	Sí
Denúncia	No	No	Sí	Sí

Taula A3.5 — Ús dels recursos de cada perfil

- **Distribució dels codis vivencials**

Per oferir una visió de conjunt de les trajectòries, la taula següent presenta la distribució dels codis vivencials en el relat de cada entrevistada, mitjançant el percentatge de cites que ocupa cada codi dins d'aquesta família. El percentatge es calcula sobre el total de cites de cada dona en aquesta família de codis, no sobre el conjunt de l'entrevista.

Codi	E1	E2	E3	E4
Total de cites (codis vivencials)	42	67	43	46
Reconeixement extern de la violència	7,1%	9,0%	20,9%	2,2%
No-reconeixement extern de la violència	28,6 %	26,9%	7,0%	0%
Autopercepció de víctima	19,0%	28,4%	9,3%	15,2%
Por	7,1%	10,4%	4,7%	6,5%
Violència institucional	0%	13,4%	51,2%	54,3%
Acollida/bon tracte institucional	14,3%	10,4%	4,7%	17,4%
Sentiments de vergonya i culpa	23,8%	1,5%	2,3%	4,3%

Taula A3.6 — Codis vivencials

ANNEX 4. Fitxa de les entrevistes

E1

E1 és una professora de secundària jubilada, nascuda a Barcelona. Va exercir, durant vuit anys, com a principal cuidadora de la seva parella —una persona amb una discapacitat física elevada que no era el pare dels seus fills— en el context d'una relació travessada per violència psicològica. No hi ha denúncia ni causa judicial oberta, però les conseqüències patrimonials de la relació —una hipoteca assumida llavors i deutes de l'exparella que encara li reclamen— continuen presents deu anys després: explica que, avui dia, quan rep qualsevol notificació formal d'Hisenda o d'alguna altra autoritat fiscal, encara té por de tot el que pugui passar. Tot i que hagi pogut recuperar mínimament l'estabilitat econòmica i trobar un pis de lloguer, E1 explica que aquesta experiència l'ha descapitalitzat fins al punt de no poder tenir mai una propietat pròpia. E1 compta amb una forta xarxa d'amigues i coneguts que l'han ajudat durant tot el procés; tot i això, sent que la seva situació ha estat incompresa per la majoria del seu entorn, fet que carrega el seu recorregut amb molta sensació de culpa i vergonya.

L'entrevistada es va trobar per bola de neu de contactes personals. L'entrevista es va realitzar a casa seva, presencialment, el dia 9 de juliol del 2026, i va tenir una durada de 2 hores i 24 minuts.

[Transcripció completa de l'entrevista](#)

E2

Nascuda a Catalunya, mare d'un fill petit i integradora social. Actualment, estudiant universitària d'Educació Social. El seu relat s'origina arran d'una depressió postpart, i la seva experiència de violència inclou components psicològic i econòmic, amb episodis puntuals de violència física. Ha decidit deixar de disputar la custòdia després d'un procés terapèutic que descriu com un canvi conscient d'actitud envers l'exparella i envers ella mateixa. Actualment, viu a casa la seva mare sense poder permetre's viure en un lloguer amb el seu fill. La xarxa informal d'E2 no només l'ha ajudat a resoldre temporalment la situació de desprotecció d'habitatge, sinó també a construir el reconeixement de la violència viscuda.

L'entrevistada es va trobar per bola de neu de contactes personals. L'entrevista es va realitzar a la terrassa d'un cafè, el dia 6 de juliol del 2026, i va tenir una durada aproximada de 2 hores i 4 minuts.

[Transcripció completa de l'entrevista](#)

E3

És una dona mexicana, mare de dos fills, que porta vint-i-tres anys a Barcelona, on va estudiar Història de l'Art. Actualment es dedica a la gestió cultural i té un centre cultural en un barri de la ciutat. Explica que la relació de violència de parella es va incrementar en el moment de ser mare. S'autodefineix com a *madre protectora*, terme amb què les mares en la seva situació es designen a si mateixes per protegir els seus fills de la violència masclista, sovint enfrontant-se al mateix sistema judicial per fer-ho. Des de la seva experiència, fa temps que E3 ha quedat connectada amb les xarxes de supervivents que la van ajudar acompanyant altres dones en situacions de violència. És l'única de les quatre entrevistades que va mantenir un procés judicial continuat anys després de la concessió de l'ordre d'allunyament.

L'entrevistada es va trobar per un canal de xarxa feminista del 8M. Després de divulgar un petit text en què parlava de l'estudi i del perfil de dones que buscava per a la fase d'entrevistes, E3 es va posar en contacte per interès de participar-hi. L'entrevista es va realitzar de manera online, ja que la incompatibilitat d'horaris —E3 marxava de vacances i tenia un congrés— no permetia fer-la presencialment. Es va dur a terme el dia 4 de juliol, i va tenir una durada aproximada d'1 hora i 30 minuts (més curta que la resta perquè hi havia altres compromisos després, tot i que es van poder tocar tots els temes previstos). Posteriorment s'ha fet un seguiment per WhatsApp per acabar de parlar temes pendents, a través del qual E3 ha enviat material addicional.

[Transcripció completa de l'entrevista](#)

E4

E4 és xilena i actualment resideix, juntament amb la seva filla, en un habitatge okupat. Ha viscut violència física i psicològica; els episodis de violència física es van produir, en part, en espais públics —entre ells, l'escola de la filla— amb testimonis directes que van encaminar el cas cap a la via judicial sense que ella ho impulsés activament. En l'actualitat no hi ha cap procés judicial obert. E4 ha passat recentment per un càncer que ella mateixa relaciona amb tot el malestar que va viure durant aquests anys. Conseqüències com l'insomni i l'ansietat la persegueixen des del començament del maltractament que va rebre. E4 es continua dedicant a l'artesanía tèxtil dins del mercat informal, venent al carrer.

L'entrevistada es va trobar per un canal de xarxa feminista del 8M. Després de divulgar un petit text en què parlava de l'estudi i del perfil de dones que buscava per a la fase d'entrevistes, E4 es va posar en contacte per interès de participar a l'estudi. L'entrevista es va realitzar de manera presencial, a casa seva, el dia 3 de juliol, i va tenir una durada aproximada de 2 hores i 30 minuts.

[Transcripció completa de l'entrevista](#)